

Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan näkökulmia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen

Tassa, Salla

Viding, Erika

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan näkökulmia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen

Salla Tassa
Erika Viding
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2011

Salla Tassa ja Erika Viding

Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan näkökulmia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen

Vuosi

2011

Sivumäärä

55

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkielma. Opinnäytetyöprosessimme alkoi keväällä 2010 ja jatkui keväälle 2011 asti. Työn tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan näkemyksiä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Olimme kiinnostuneita selvittämään vanhempien ja kasvattajien konkreettisia kokemuksia ja näkemyksiä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen liittyen. Halusimme myös selvittää miten lapsen etu vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan mielestä toteutuu subjektiivisessa päivähoito-oikeudessa. Asetimme opinnäytetyöllemme kaksi tutkimuskysymystä: 1. Mitä mieltä vanhemmat ja päiväkodin työntekijät ovat subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta? 2. Miten vanhemmat ja kasvattajat kokevat lapsen edun toteutuvan subjektiivisessä päivähoito-oikeudessa? Yhteistyökumppaniksemme saimme erään kunnan päiväkodin.

Aineistonkeruun menetelminä käytimme ryhmä- ja teemahaastatteluja, jotka toteutimme joulukuussa 2010. Haastatteluihin osallistui kahdeksan henkilöä, joista neljä oli päiväkodin henkilökunnan jäseniä ja neljä oli vanhempia. Haastattelut tapahtuivat kahden hengen ryhmissä. Haastateltavat olivat yhteistyöpäiväkodistämme. Haastattelut litteroimme, purimme ja analysoimme.

Työmme teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan päivähoito-oikeutta niin lainsäädännön kuin lapsen edun näkökulmasta, sekä lapsen varhaisesta vuorovaikutusta ja sosiaalista kehitystä. Viitekehyksen lähteinä käytimme painettua kirjallisuutta, lehtiartikkeleita sekä sähköistä lähdemateriaalia.

Haastatteluissa näkyi, miten subjektiivinen päivähoito-oikeus jakaa mielipiteitä puolesta ja vastaan, ja on keskustelua ja reaktioita herättävä aihe. Saamiemme tulosten valossa näyttää siltä, että päivähoito-oikeudessa olisi kehitettävää. Eniten kritiikkiä sai kotona olevien vanhempien subjektiivinen oikeus kokopäivähoitoon. Aineistossamme nousi esiin myös vanhempien ja kasvattajien näkemyserot kasvatusvastuun jakautumisesta.

Tutkimuksen tulokset eivät olleet kovin yllättäviä. Haastatteluista saamamme aineisto vastasi suurelta osin niitä käsityksiä, joita meille oli aikaisemmin muodostunut työelämän kokemusten, aiempien tutkimusten ja aiheeseen liittyvän teorian perusteella. Tutkimuksemme tuo tuoreita ja uusiakin näkökulmia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen heiltä, jotka sen parissa konkreettisesti ovat.

Asiasanat: Subjektiivinen päivähoito-oikeus, lapsen etu, varhainen vuorovaikutus, sosiaalinen kehitys

Salla Tassa and Erika Viding

Parents' and daycare workers' aspects of subjective right to daycare

Year	2011	Pages	55
------	------	-------	----

Our thesis is a qualitative research. The process of doing the research began in spring 2010 and continued to spring 2011. The purpose of the research was to survey the aspects of children's parents and daycare workers about subjective right to daycare. We were interested in examining parents' and pedagogues' concrete experiences and point of views regarding subjective right to daycare. We also wanted to examine how the children's benefit actualizes in subjective right to daycare according to children's parents and pedagogues. We set two research questions for our thesis: 1. What do parents and daycare workers think about the subjective right to daycare? 2. How does the child's benefit actualize in subjective right to daycare from the experience of parents and pedagogues? The associate in the research was an anonymous daycare center.

As research methods we used group and theme interviews that were conducted in December 2010. Eight persons participated in the interviews, of whom four were parents and four were daycare workers. Each interview was conducted in groups of two interviewees who came from our associate daycare center. We transcribed and analyzed the interviews.

In the theoretical frame of reference of our thesis subjective right to daycare is examined from the aspect of legislation and child's benefit as well as child's early interaction and social development. As sources to the theoretical context we used printed literature, articles and internet sources.

The interview material showed how the subjective right to daycare divides opinions both against and behalf of the subject and that it is a topic that creates discussion and reactions. As we look at the results of our research it seems like the legislation of daycare could be improved. Most of the critic was focused on the subjective right to daycare in the situations where the parents stayed at home. The interview material also showed the differences of aspects between parents and pedagogues considering how the responsibility of raising and educating children is divided between family and daycare.

The results of the research were not very surprising. The material gained from the interviews was rather similar to the impressions that we had based on our experience of working life, previous research and theoretical information about the subject. However, our research brings out also fresh and new aspects to subjective right to daycare from those who concretely deal with it.

Key words: Subjective right to daycare, child's benefit, early interaction, social development

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Päivähoito-oikeus	9
2.1	Lain muodostuminen.....	9
2.2	Tutkimuksia päivähoito-oikeuteen liittyen	11
2.2.1	Useita syitä lapsen kokopäivähoidolle	13
2.3	Lapsen etu päivähoitossa.....	14
2.3.1	Lapsen etu hallinnollisesti ymmärrettynä.....	15
2.3.2	Kuuluuko lapsen oma ääni?	16
3	Varhainen vuorovaikutus ja lapsen sosiaalinen kehitys	16
3.1	Sosiaalinen alkupääoma.....	18
3.2	Osa- vai kokopäivähoito?.....	20
4	Tutkimuksen tarkoitus ja menetelmät	21
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma.....	21
4.2	Tutkimuksen toteutus	22
4.2.1	Haastattelu tutkimusmenetelmänä.....	22
4.2.2	Ryhmähaastattelu	23
4.2.3	Teemahaastattelu	24
4.3	Aineiston analyysi	25
5	Tulokset.....	26
5.1	Kasvatusvastuun jakautuminen	26
5.1.1	Sosiaalinen kehitys	27
5.1.2	Tiedollinen kehitys	27
5.1.3	Luovuuden ja itseilmaisun kehittyminen	28
5.1.4	Keskustelu kasvatusvastuun jakautumisesta.....	29
5.2	Lapsen etu päivähoitossa.....	30
5.2.1	Päivähoito - lapsen vai vanhemman oikeus?	30
5.2.2	Lapsen kuuleminen päivähoitossa	31
5.2.3	Päivähoidon merkitys lapselle virikkeellisyyden näkökulmasta ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä.....	33
5.3	Vanhempien merkitys lapselle	35
5.4	Ajatuksia päivähoitosta ja päivähoitolaista.....	37
5.4.1	Päivähoito-oikeus vanhemman ollessa kotona.....	37
5.4.2	Päivähoidon asema	39
5.4.3	Kehittämisajatuksia päivähoitolakiin.....	39
6	Pohdinta	41
7	Prosessin arviointi.....	45
7.1	Luotettavuus	45

7.2	Eettisyys	47
7.3	Tavoitteiden saavuttaminen	48
LIITTEET		51
LIITE 1: Haastattelurunko.....		51
LIITE 2: Tiedote vanhemmille.....		53
LIITE 3: Tiedote henkilökunnalle		54
LIITE 4: Haastatteluun osallistuminen.....		55

1 Johdanto

Suomessa on voimassa lakiasetus subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta, eli kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus saada päivähoitopaikka, tai vaihtoehtoisesti alle 3-vuotiaiden vanhemmat ovat oikeutettuja kotihoidon- tai yksityishoidon tukeen. Laki päivähoitosta on alun perin saanut sysäyksen tasa-arvoliiikkeestä; naisten paremmasta mahdollisuudesta päästä työelämään. Nykyisen päivähoitolain takana on pitkä ja monivaiheinen prosessi.

Subjektiivinen päivähoito-oikeus on lain säätämisestä asti herättänyt paljon keskustelua niin julkisella kuin yksityiselläkin puolella. Esimerkiksi Kaksplus - keskustelupalstalla (2010) nimi-merkki "Hulvaton Hilda" kysyy mielipiteitä tilanteeseensa. Hän aikoo pitää poikaansa päivähoitossa jäädessään äitiyslomalle. Hoitajan kysymys hoidon lopettamisesta sai nimimerkin pohtimaan, ovatko he "kamalia" vanhempia. Kysymys sai monia vastauksia, jotka olivat hyvinkin erilaisia. Osa oli lyhykäisyydessään "Olette" ja "Kyllä olette". Toiset kehottivat kirjoittajaa rohkeasti pitämään puolensa subjektiivisen päivähoito-oikeuden nimissä. Osa oli sitä mieltä, etteivät itse toimisi samoin, mutta eivät halua tuomita kirjoittajaa päätöksestään.

Vuonna 2004 valtiovarainministeriön valtiosihteeri Raimo Sailas herätti keskustelua ehdottamalla Keskipohjanmaa-lehden tekemässä haastattelussa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista niiltä lapsilta, joiden vanhemmat ovat kotona. Sen seurauksena Sosiaali- ja terveysministeriö alkoi selvittää päivähoitoon tarvetta näiltä perheiltä. Selvityksen perusteella päivähoito-oikeutta ei juurikaan käytetty perusteettomasti.

Päivähoidon kustannuslaskelmia työksensä tekevä Simo Pokki kertoo, että Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla on yhteensä päivähoitossa noin 40 000 lasta. Näistä noin kymmenesosalla on toinen tai kumpikin vanhempi kotona. Jos nämä lapset siirtyisivät pois päivähoitosta ja siirtyisivät kerhoihin, pääkaupunkiseudun kunnat voisivat säästää yhteensä jopa 15-25 miljoonaa euroa vuodessa. Pokki toteaa, ettei alle kolme vuotias lapsi tarvitse ryhmätoimintaa, ja 3-5 -vuotiaalle lapselle riittäisi noin 5-15 tuntia kerhotoimintaa ikäistensä lasten seurassa. (Savolainen 2009.)

Pokin mielestä kerhotoimintaan siirtyminen niiden lasten kohdalla, joiden vanhempi tai vanhemmat ovat kotona, ei tule toteutumaan ilman subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista. Samaa mieltä on Espoon päivähoitojohtaja Titta Tossavainen. Avoimia varhaiskasvatustalustoimia on kehitetty, mutta Tossavainen uskoo niihin siirtymisen jäävän haaveeksi, ellei subjektiivista päivähoito-oikeutta rajoiteta. Tossavainen uskoo kuitenkin, ettei Suomessa osata käydä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta asiallista keskustelua, ja ettei mikään poliittinen ryhmä uskalla nostaa asiaa esille. (Savolainen 2009.)

Uusi Suomi Puheenvuoro - internetsivuilla on myös keskusteltu subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Anna-Leena Nieminen (2009) toteaa sen tarkoittavan kirjaimellisesti tarpeetonta päivähoito-oikeutta, ja kyselee sekä järjen että vastuun perään. Niemisen mielestä päätöksellä olla rajoittamatta subjektiivista päivähoito-oikeutta edesautetaan vanhemman ja lapsen vieraantumista toisistaan, samoin kuin estetään vanhempien mahdollisuudet kehittyä tehtävässään.

Aija Salo (2007) kirjoittaa blogissaan Vihreiden poliittisen puolueen internetsivuilla subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Hän toteaa sen olevan kansainvälisesti katsottuna ainutlaatuinen poliittinen saavutus. Se on edistänyt sekä sukupuolten että perheiden välistä tasa-arvoa, sekä todennäköisesti myötävaikuttanut Suomen länsieurooppalaisittain korkeaan syntyvyYTEEN. Salo puolustaa subjektiivista päivähoito-oikeutta myös mm. toteamalla, että paineet kasvaisivat työelämästä pois jäämisen, tarpeiltaan erilaisten lasten ympärivuorokautisen kotihoidon sekä sen takia, että jokainen perhe joutuisi perustelemaan erikseen syynsä hoidon tarpeelle. Byrokratia kunnissa lisääntyisi, eikä tavoitellut säästöt silloin lisääntyisi.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry (2005) esittää subjektiivisen päivähoito-oikeuden olevan universaalin hyvinvointimallin perusjalka. Sen lisäksi, että se on eräs merkittävimpiä tasa-arvoa tukevia tekijöitä, se myös ehkäisee syrjäytymistä, kun erilaisista lähtökohdista tulevat lapset saavat kasvaa yhdessä. Se tukee lapsen varhaiskasvatusta sekä osallisuuden että sosiaalistumisen näkökulmasta. Subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta luopumisen sijaan Sosiaali- ja terveysturvan liitto ry ehdottaa, että vaihtoehtoisia päivähoito- ja kerhomalleja tulisi kehittää.

Subjektiivisen päivähoito-oikeuden aiheuttaessa keskustelua ja eriäviä mielipiteitä halusimme tutkimuksessamme keskittyä kysymykseen; Miten vanhemmat ja päivähoiton työntekijät kokevat subjektiivisen päivähoito-oikeuden käytännössä? Halusimme myös selvittää, miten vanhemmat ja päivähoiton työntekijät näkevät lapsen edun siinä toteutuvan. Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, vaan ne kuvaavat vain kyseisen päiväkodin henkilökunnan ja lasten vanhempien henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia. Tutkimusmenetelmänä käytimme ryhmä- ja teemahaastatteluja, jotka toteutettiin yhteistyöpäiväkodissämme.

Olemme kumpikin työskennelleet päivähoidossa ja kohdanneet siellä erilaisia näkemyksiä tutkielmamme aiheeseen liittyen. Aihe on meille läheinen ja paljon keskustelua herättävä, mutta myös herkkä aihe. Valitessamme subjektiivisen päivähoito-oikeuden tutkielmamme aiheeksi otimme vastaan tietoisien haasteen. Tiesimme, että aihe saattaa olla vaikea ja provo-soiva, ja meidän tutkijoina tulisi olla hyvin tarkkoja tutkimuksen eettisyydestä. Matka on ollut mielenkiintoinen mutta haastava. Olemme joutuneet useaan otteeseen pohtimaan omia asenteitamme ja näkemyksiämme sekä sitä, miten voimme jättää ne taka-alalle. Toisaalta, oltu-

amme avoimia kaikille tuloksille, olemme myös itse saaneet paljon arvokkaita kokemuksia ja uutta ajateltavaa.

Aluksi tarkastelemme päivähoitolakia lapsen edun ja lainsäädännön näkökulmasta, sekä esitelmämme muutamia aiemmin tehtyjä tutkimuksia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen liittyen. Seuraavaksi perehdymme lapsen varhaiseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Esiteltyämme tutkimuksen tarkoituksen ja käyttämämme tutkimusmenetelmät, pääsemme tarkastelemaan tutkimuksen tuloksia. Lopuksi arvioimme prosessia kokonaisuudessaan.

2 Päivähoito-oikeus

Suomalaista hyvinvointivaltioita on luonnehdittu universaalien sosiaalipolitiikan edustajaksi. Universalismin ehdot täyttyvät, silloin kun tietyt oikeudet sekä palvelut ovat kaikkien saatavilla. Vahvaa sosiaalipoliittista universalismia edustaakin kunnallinen päivähoito, sillä kaikilla alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on subjektiivinen oikeus siihen. (Anttonen, Valokivi & Zechner 2009: 205.)

2 §

"Lasten päivähoitoa voivat saada lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset. Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan." (L 1973/36.)

Päivähoitolaki velvoittaa kunnat järjestämään päivähoitoa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa oleva tarve edellyttää. Kunnan tulee myös huolehtia siitä, että vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada halutessaan kunnan järjestämän hoitopaikan lapselleen heti vanhempainrahakauden päätyttyä eli noin puolen vuoden jälkeen lapsen syntymästä. Laki takaa sen, että lapsi voi olla päivähoitossa siihen saakka kunnes siirtyy perusopetukseen. (L 1973/36.)

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on siis Suomessa lakisääteinen oikeus saada kunnallinen päivähoitopaikka. Alle kolmevuotiaiden lasten vanhemmilla on taas subjektiivinen oikeus lastensa päivähoidon tai kotihoidontukeen, oman valinnan mukaan. 6-vuotiailla lapsilla on subjektiivisen päivähoito-oikeuden lisäksi myös subjektiivinen oikeus esiopetukseen. Ennen nykyistä päivähoitoasetusta on käyty pitkä ja monivaiheinen prosessi läpi.

2.1 Lain muodostuminen

Lastentarhatoiminta on saanut alkunsa jo 1800-luvulta, jolloin teollistuminen mullisti sosiaalisten yhteisöjen asemaa, muun muassa perheet pienenivät ja köyhyys levisi. Teollistumisen myötä irtauduttiin holhoavasta työnantajan valtapiiristä ja yksilöllisyys alkoi korostua. Yksi osa yksilöitymistä oli lapsen maailman erkaantuminen aikuisen maailmasta. (Forsberg & Nätkin 2003: 163.)

Englantiin perustettiin 1800-luvulla lastenseimiä ja pikkulastenkouluja sekä lastentarhoja, joista Suomen lastenhoitopolitiikkakin sai kimmokkeen. Suomeen perustettiin ensimmäinen pikkulastenkoulu 1840, mutta lastentarhatoiminnan laajentuessa pikkukoulut kuitenkin hävisivät. Lastentarhatoiminta Suomeen vakiintui vuonna 1882, jolloin Hanna Rothman perusti yksi-

tyisen lastentarhan. 1900-luvun alussa lastentarhojen lisääntyminen oli vilkasta, yhtenä syynä oli se, että Suomi myönsi valtionapuja kansanlastentarhoille. (Forsberg & Nätkin 2003: 163.)

Lastentarhoja pidettiin pitkään kotikasvatusta tukevina paikkoina, joissa lapset viettivät päivästään vain muutaman tunnin. Päivähoito olikin osana lastensuojelun lakia, jossa päivähoiton katsottiin olevan osana köyhäinhoidollista otetta. 1950-luvulla päivähoiton tarvetta perusteltiin kasvatuksellisilla, moraalisisilla ja huollollisilla syillä. Yleinen ajatusmalli oli, että päivähoitopalvelut tulisi kohdistaa lähinnä perheille, joissa äidin täytyi käydä työssä taloudellisen pakon sanelemana. Vähävaraisten äitien lapsille kokopäivähoitoa tarjosivat lastenseiimet, jotka olivat sosiaalihuollon laitoksia. Toinen päivähoitoa tarjoava paikka oli lastentarhat, joiden tehtävä oli lähinnä tukea perheitä kotikasvatuksessa. (Forsberg & Nätkin 2003: 164-165.)

1960-luvulle tultaessa alkoi keskustelu naisten tasa-arvosta ja naisten potentiaalin hyödyntämisestä työmarkkinoilla. Jotta äidit saataisiin kotoa töihin, oli lapsille järjestettävä turvallista päivähoitoa työpäivän ajaksi. Sukupuolten väliseen tasa-arvokeskusteluun liittyi myös vaatimus siitä, että julkisen vallan tulisi järjestää päivähoitoa kaikille sitä tarvitseville. (Anttonen ym. 2009: 81.) Myöhemmin lasten päivähoiton perusteluksi myös nousi se, että lasten tulee saada korkeatasoista varhaiskasvatusta. 1960-luvulla myös elinkeinoelämä alkoi kiinnostua julkisten päivähoitopalvelujen järjestämisestä, mikä osaltaan auttoi päivähoitolain muotoutumisessa. (Heino, Kekkonen & Känkänen 2005: 98.)

Vuonna 1973 saatiin laki päivähoitosta voimaan, jolloin päivähoitolaki irrotettiin lastensuojelulaista ja näin määriteltiin yleiseksi sosiaalipalveluksi. Lain myötä kuntien tuli tukea päiväkotien rakentamista sekä ohjattava perhepäivähoitajien kodeissa tapahtuvaa päivähoitoa. Silloinen päivähoitolaki edellytti, että kunnan tulee järjestää hoitopaikkoja tarvetta vastaavasti. Oli kuitenkin selvää, että kaikille tarvitsijoille ei löytynyt aina hoitopaikkaa, joten päivähoitopaikat jaettiin lähinnä sosiaalisin perustein. (Anttonen ym. 2009: 81).

1985 annettiin laki lasten kotihoidon tuesta, joka tuli asteittain voimaan niin, että 1990 vuoden alusta kaikki alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat olivat oikeutettuja saamaan kotihoidon tukea tai kunnallisen päivähoito paikan lapsilleen. Tämä oli siis alku nykyiselle subjektiiviselle päivähoito-oikeudelle, joka saatettiin lain voimaan 1996. Sen jälkeen kaikki alle kouluikäiset lapset ovat olleet oikeutettuja saamaan kunnallisen päivähoitopaikan vanhempainrahakauden päätyttyä. Vanhempainrahaa maksetaan 158 päivää lapsen syntymän jälkeen. (L 1973/36.)

Päivähoitolain myötä vanhemmat ovat saaneet vapaammin valita lapsilleen sopivimman hoitomuodon. Jos vanhemmat haluavat laittaa lapsensa yksityiseen hoitoon kunnallisen sijasta, saavat he siihen yksityisen hoidon tukea. Oli lapsi sitten yksityisessä päiväkodissa tai yksityi-

sen lastenhoitajan hoidossa niin yksityisen hoidon tuki kompensoi osan niistä aiheutuvista kustannuksista. Kotihoidon tuki taas mahdollistaa alle 3-vuotiaiden lasten hoitamisen kotona. (Anttonen ym. 2009: 201.)

Vaikka vanhemmilla on subjektiivinen oikeus lastensa kunnalliseen päivähoitoon, se ei ole kuitenkaan heille ilmaista. Vanhemmat joutuvat siis maksamaan oikeudestaan käyttää julkisia päivähoitopalveluja. Päivähoitomaksut ovat kuitenkin suhteutettu perheen kokoon ja tulo-tasoon nähden, ja kaikista pienituloisimmat perheet on vapautettu kokonaan päivähoitomaksujen maksamisesta. (Anttonen ym. 2009: 202.)

Lasten hoidon voidaan katsoa nykyään kuuluvan perheiden lisäksi myös yhteiskunnalle, se tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden saada hoivaa lapsilleen tai mahdollisuuden antaa sitä heille itse. Kotihoidon tuki on parantanut vanhempien mahdollisuuksia jäädä itse kotiin hoitamaan lapsiaan, kun taas oikeus päivähoitoon vapauttaa vanhemmat lastensa hoidosta osaksi päivää. Kunnallisen päivähoiton myötä voidaankin puhua alle kouluikäisten lasten kasvatuksesta vanhempien ja valtion yhteisenä projektina. (Anttonen ym. 2009: 206-207.)

Päivähoito-oikeus on muodostunut jo niin yleiseksi käsitteeksi, että suomalaisilla vanhemmilla on kova luottamus siihen. Vanhemmat luottavat siihen, että he saavat lapsilleen päivähoitoa silloin kun he sitä tarvitsevat. Päivähoitopalveluja käyttää eniten korkeasti koulutetut ja 25-34-vuotiaat naiset. He ovat myös niitä, jotka luottavat erityisen paljon päivähoiton saatavuuteen. (Anttonen ym. 2009: 207.)

2.2 Tutkimuksia päivähoito-oikeuteen liittyen

Maarit Alasuutari on teoksessaan; *Kuka lasta kasvattaa?*(2003) tutkinut sitä, miten vanhemmat näkevät kasvatusvastuun jakautuvan päivähoiton ja kodin kesken, sekä minkälaisena he näkevät oman roolinsa kasvattajina. Alasuutari on teemahaastattelujen avulla selvittänyt, miten vanhemmat perustelevat ja oikeuttavat päivähoiton käyttöä.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oikeutti lastensa viemistä päiväkotiin sillä, että sieltä lapset oppivat sosiaalisia taitoja ja samoin ryhmässä olemisen taidot kehittyvät. Vanhemmat toivat esiin sen, miten juuri päiväkotiki on paras paikka lapselle opetella ryhmätaitoja. Muut varhaiskasvatuksen muodot, kuten perhepäivähoito tai kerhotoiminta, eivät saaneetkaan yhtä korostunutta merkitystä lapsen ryhmätaitojen kehittäjänä. Ryhmätaitojen lisäksi vanhemmat puhuivat siitä, miten päiväkotiki on lapselle hyvä paikka sääntöjen ja niiden noudattamisen opetteluun. Vanhemmat eivät oleta päiväkodin yksinään huolehtivan näiden opettelusta, mutta pitävät sitä tärkeänä kasvattajana kodin rinnalla. (Alasuutari 2003: 70-72.)

Vanhemmista usea piti päiväkotitoimintaa rinnastettavana harrastustoimintaan. Kodin ulkopuolisia virikkeitä pidetään positiivisina lapsen kehitykselle, ellei jopa välttämättöminä. Useat vanhemmat katsoivat päiväkodin näin korvaavan muun harrastustoiminnan. Eräs haastateltava äiti totesikin päiväkodin täyttävän lapsen harrastusten tarpeen, jolloin lapsen ei "tartte" osallistua erillisiin harrastuspiireihin. Alasuutarin tutkimusaineistossa päiväkotia saikin keskeisen merkityksen ulkopuolisena virikkeiden tarjoajana. (Alasuutari 2003: 76-78.)

Ristiriitaisuutta vanhemmissa herätti lapsen yksilöllisyyden toteutuminen päiväkodissa. Pääsääntöisesti vanhemmat uskoivat, että päiväkotia mahdollistaa lapsen yksilöllisyyden toteutumisen varsinkin ohjatuissa tuokioissa ja kotihoitoa pidettiin yksinään riittämättömänä lapsen persoonallisuuden ja kykyjen toteuttajana. Siinä missä tämä perustelu toimi päiväkodin puolustajana toimi se osalla vanhemmista kotihoidon puolustamisena. Kotihoidon puolesta puhujat näkivät päiväkodin tarjoavan liikaa ohjattua toimintaa, jolloin lapsen ominaisimmalle tarpeelle eli vapaalle leikille ei jää tarpeeksi aikaa. Eräs äiti perustelikin lapsensa kotihoitoa sillä, että pelkää päivähoiton asettavan lapsensa tiettyyn "muottiin". Hän uskoo, että kotihoidossa lapsi saa parhaiten kehittyä omaan tahtiinsa sillä silloin hänen yksilöllisyytensä huomioidaan paremmin kuin päiväkodissa. (Alasuutari 2003: 82-85.)

Yksi haastateltavista oli kolmen alle kouluikäisen lapsen kotiäiti, jonka kaksi vanhinta lasta olivat päiväkodissa. Tässä perheessä päiväkodin roolia pidettiin kotihoitoa täydentävänä elementtinä, sen katsottiin olevan paikka jossa lapsille järjestetään ohjattua toimintaa vanhemman keskittyessä kotitöihin. Haastattelussa korostui äidin näkemys ohjauksen tarpeellisuudesta lapsen elämässä eli silloin kun hän ei ehdi sitä antaa on päiväkotia korvaavana kasvattajana. (Alasuutari 2003: 56-58.)

Haastattelussa äiti ei kuitenkaan nähnyt päiväkotia pelkästään positiivisena asiana. Vanhemmalle nousi uhkakuvaksi yhteiskunnalliset kasvattajat, pelko siitä, että he eivät ota tarpeeksi huomioon lasta ja hänen persoonaansa. Etenkin pelon aiheena oli ajatus siitä, jos lapsessa keskitytään pelkästään tämän negatiivisiin puoliin. Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö näyttäytyi myös täysin puutteellisena. Haastateltavalla ei ollut kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta, hän kuvailikin lasten päiväkotiin viemistä lapsen jättämisellä yhteiskunnallisten kasvattajien armoille. Ristiriitaisen suhtautumisensa päiväkotiin kolmen lapsen äiti ratkaisee pitämällä mahdollisimman paljon yhteyttä päiväkodin henkilöstön kanssa. Hän sanookin, että vanhempi joutuu ikään kuin opettamaan päiväkotia antamaan palautetta. (Alasuutari 2003: 58-61.)

Alasuutarin tekemä analyysi haastattelusta kertoo siitä, miten tämä kotiäiti korostaa vanhemmuuden ja kotikasvatuksen ensisijaisuutta. Tätä korostaa se, että vaikka hän kotiäitinä

vie lapset päiväkotiin, tuntee hän silloinkin olevansa vastuullinen lapsistaan ja haluavansa tarkkaan tietää lastensa päivänsä hoidossa. (Alasuutari 2003: 63-64.)

Kasvatusvastuun jakautumista tutkittiin myös vuoden 2000 perhebarometrissa kysymällä vanhemmilta sekä ammattikasvattajilta; "Mitä mieltä olette kasvatusvastuun jakautumisesta kodin ja ammattikasvattajien välillä tällä hetkellä?". Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että kasvatusvastuu jakautuu tasaisesti kodin ja ammattikasvattajien kesken. Ammattikasvattajista suurin osa oli taas toista mieltä, he kokivat, että suurin osa kasvatusvastuusta jää heidän harteilleen. Vanhempien joukosta löytyi myös niitä, jotka kokivat kasvatusvastuun olevan liiaksi heidän harteillaan, yksikään ammattikasvattaja ei tosin ollut samaa mieltä. (Seppälä 2000: 23.)

Kasvatusvastuun jakautumiselle nähtiin selkeät syyt. Ammattikasvattajat pitivät heidän liisääntynyttä kasvatusvastuutaan seurauksena työelämän kasvavista vaatimuksista, perheillä ei ole yhteistä aikaa tarpeeksi ja vanhemmat tuntevat itsensä epävarmoiksi kasvatustehtävässään. Ammattilaisten näkökulmasta vanhemmat eivät uskalla, kykene tai viitsi ottaa tarpeeksi vastuuta lastensa kasvatuksesta, vaan tärkeämmälle sijalle nousevat työ ja omat harrastukset. Kasvatusvastuun siirtymistä pois vanhemmilta selittää myös vanhempien pelko oman lapsen kiukuttelusta ja itkusta, joita rajojen asettaminen usein lapsissa herättää. Yhä yleisempää on se, että vanhemmat pyrkivät ehkäisemään lapsensa kiukuttelua sylin sijasta materiaalilla. Tutkimukseen osallistuneiden ammattikasvattajien mielipiteet kasvatusvastuun jakautumisesta olivat hyvin yksimieliset. (Seppälä 2000: 23-25.)

Yksimielisesti vastasivat myös vanhemmat, joiden mielestä päävastuu kasvatuksesta on vanhemmilla ja ammattikasvattajat vain tukevat heitä tässä kasvatustehtävässään. Tärkeimpänä kodin osa-alueena vanhemmat pitivät lapsen opettamista ymmärtämään, mikä on oikein ja mikä väärin, kun taas ammattikasvattajat pitivät vanhempien tärkeimpänä tehtävänä luoda turvalliset kasvupuitteet lapsille. Yhtä mieltä osapuolet olivat siitä, että ammattikasvattajilla on suurempi vastuu kognitiivisten perustietojen ja taitojen opettamisessa samoin kuin luovuuden ja itseilmaisun opettamisessa lapsille. (Seppälä 2000: 25-26, 28-29.)

2.2.1 Useita syitä lapsen kokopäivähoidolle

Valtiovarainministeriön valtiosihteeri Raimo Sailas aiheutti keskustelua vuonna 2004 antamalla haastattelun Keskipohjanmaa-lehteen, jossa hän puhui subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisesta niiltä lapsilta, joiden vanhempi tai vanhemmat ovat kotona. Sosiaali- ja terveysministeriö alkoi heti tämän jälkeen selvittää kuntakyselyillä kotona olevien vanhempien syitä lasten päivähoitossa olemiselle. Kysely kattoi kolmanneksen Suomen väestöstä ja kolmanneksen päivähoitossa olevista lapsista. Selvityksen mukaan ainoastaan kymmenellä prosentilla kokopäivähoidossa olevista lapsista oli vanhempi kotona. Äitiys- ja vanhempainlomalla

tai hoitovapaalla olevien vanhempien lapsia oli kokopäivähoidossa 2,9 %. Muut yleisimmät syyt lapsen kokopäivähoidolle olivat lastensuojelun tukitoimet, vanhempien työttömyys, erityispäivähoidon tarve ja maahanmuuttajataustaisuus. Prosentin kymmenyksen muodostivat vanhemmat, joilla oli muut syyt pitää lasta kokopäivähoidossa. Selvityksen mukaan syitä olivat muun muassa työkyvyttömyys, opiskelu, mielenterveysongelmat tai sisaruksen vakava sairaus. Tutkimuksen tulosten valossa näyttää siltä, että päivähoito-oikeutta ei juurikaan käytetä perusteettomasti. (Heino, Kekkonen & Känkänen 2005: 102; Vuolle 2007: 8.)

Lapsen kokopäivähoito tarkoittaa, että lapsi on vähintään 25 tuntia viikossa päiväkodissa. Päivähoidon henkilökunnan mukaan kotona olevien vanhempien lapset ovat keskimäärin noin 26 tuntia viikossa päivähoitossa. Yleistä on, että nämä lapset ovat päiväkodissa neljänä päivänä viikossa noin kuuden ja puolen tunnin ajan. Kotona oleville vanhemmille suositellaankin päiväkodin puolesta, että jos lapsi on kokopäivähoidossa, olisi hoitopäivien hyvä olla lyhyitä ja vapaapäiviä tulisi pitää silloin tällöin. (Sosiaali- ja terveysministeriön Internet-sivut 2004.)

2.3 Lapsen etu päivähoitossa

Päivähoidon vaikutusta lapseen on tutkittu paljon ja siitä on saatu sekä kielteisiä että myönteisiä tuloksia. Ristiriitaisia tuloksia on lapsen kognitiivisten taitojen kehittymisestä päivähoitossa, osan mielestä päivähoitolla ei ole merkitystä siihen, kun taas osa on toista mieltä. Melko yksimielisiä päivähoitotutkijat ovat olleet siitä, että kouluvalmiudet kehittyvät paremmin päivähoitossa olevilla lapsilla kuin taas kotihoidossa olevilla, tosin tämän eron on todettu tasoittuvan jo ensimmäisenä kouluvuotena. Päivähoidon ollessa laadukasta voi se parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti lapsen kognitiivisiin ja sosiaalisiin taitoihin. Oletuksena onkin enimmäkseen ollut, että päivähoitosta ei ole haittoja lapselle, vaan sen vaikutukset ovat lapsen kehitystä edistäviä. (Tiensuu 2007: 21-22.)

Palveleeko päivähoito sitten lapsen etua? Jari Sinkkonen (2001: 127) puhuu lapsen subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon vanhempien subjektiivisena oikeutena, ei lasten. Tätä hän perustelee sillä, että harvoin pienet lapset haluavat kotoa pois päästäkseen päiväkotiin, jota ei ole alkujaankaan perustettu lapsen edun nimissä vaan naisten saamiseksi työelämään. Päivähoidon ympärillä käydään kyllä koko ajan keskustelua kasvatuksen tavoitteista, henkilökunnan määrästä ja pätevydestä. Entistä enemmän puhutaan myös päiväkodin uskontokasvatuksesta ja eri kulttuureiden huomioon ottamisesta. Kaikki nämä ovat tärkeitä asioita päivähoitolaadun kannalta, mutta keskustelut lähtevät useimmiten aikuisen tarpeista, ei lapsen.

Sinkkoson (2001: 129-130) mielestä päivähoitoa tutkittaessa tarvitaan kehityspsykologista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon lasten kokemusten erilaisuus. Lapset eivät ymmärrä käsitettä "päivähoito" niin kuin aikuiset. Lapsille se tarkoittaa lähinnä eroa vanhemmista ja uusien ihmisten kohtaamista ja heihin erilaisten kiintymyssuhteiden rakentamista. Sosiaaliset

lapset sopeutuvat nopeammin päiväkotiin sekä muodostavat helpommin kiintymyssuhteen hoitajiin, kun taas varautuneemmilla lapsilla tämä kestää usein pidempään.

Miten lapsen sopeutuminen päiväkotiin ylipäätään määritellään? Sopeutumattomuutena pidetään usein sitä jos lapsi takertuu saattajaansa tai kiukuttelee eikä innostu päiväkodin touhuista. Päiväkodin kannalta tällainen sopeutumattomuus on hankalaa sillä se vaatii henkilökunnalta enemmän ponnisteluja. Lapsen kannalta tämä taas on vain osoitus siitä, että hän ei ole vielä valmis luopumaan tutusta ja turvallisesta aikuisesta, jonka kanssa on tottunut kotona olemaan. Lapsen protesti vanhemmista eroon joutumisesta on täysin luonnollinen reaktio eikä näin ollen tarkoita sitä, että lapsi olisi neuroottisesti riippuvainen vanhemmistaan. Sinkkonen ihmettelee miksi vanhemmat niin usein ovat häpeissään lapsen itkuisuudesta ja takertuvuudesta päiväkotiin mentäessä, kun heidänhän pitäisi olla mielissään siitä, että lapsi pitää heitä muita aikuisia tärkeämpänä. (Sinkkonen 2001: 130-131.)

Lapsen edun arvioiminen vaatii aina moraalista ja eettistä pohdintaa, kuka siis on oikeutettu arvioimaan lapsen hyvinvointia ja millä perustein? Yleensä oman tilanteensa paras arvioitsija on ihminen itse. Harvemmin toinen henkilö pystyy arvioimaan toisen pahoin- tai hyvinvointia paremmin kuin tämä itse. Pienet lapset eivät aina kuitenkaan osaa tuoda konkreettisesti huonoa oloaan ilmi, jolloin lapsi tarvitsee tulkin oireilleen. Yleensä tämä on vanhempi tai päivähoidon ammatti-ihminen. (Törrönen: 1994: 60.)

2.3.1 Lapsen etu hallinnollisesti ymmärrettynä

Lapsen etu voidaan ymmärtää sekä ideologisenä että hallinnollisena käsitteenä. Ideologisesti ajateltuna siinä korostuu lapsen suhde itseensä, perheeseensä tai yhteiskuntaan. Ideologinen näkemys lapsen edusta painottaa vanhempia, lapsen läheisiä ja myös koko yhteiskuntaa ottamaan vastuuta lapsen elämästä. Hallinnollisesti katsottuna lapsen etuun vaikuttaa, edellä mainittujen lisäksi, myös lainsäädäntö. (Törrönen 1994: 56.)

Laissa lapsen etu on määritelty lapsen oikeuksien yleissopimuksessa 1989, joka Suomessa allekirjoitettiin 1991. Lapsen etu tulee siinä huomioida kaikilla hallinnollisilla tasoilla sekä valtakunnallisessa että kunnallisessa päätöksenteossa. Lasten oikeuksien sopimus painottaa perinteisen hoidon, huolenpidon ja suojelun lisäksi lasten omaa osallistamista heitä koskevissa päätöksissä eli lasten ääni pitäisi saada kuuluviin. Lasten oikeuksien sopimuksessa on määritelty artikla kolmessa, että lasta koskevissa päätöksissä tulee aina huomioida lapsen etu ensimmäisenä. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulan mielestä tämä ei kuitenkaan toteudu riittävästi käytännössä. Aulan mielestä lapsen omaa kokemusta pitäisi hyödyntää enemmän myös varhaiskasvatuksessa. Norjassa on tehty lakiasetus siitä, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa päivähoiton arjessa. Saman lain lapsiasiavaltuutettu haluaisi kirjata myös Suo-

men lakiin, vaikka hän uskookin, että lapsen ääntä kuunnellaan päiväkodin arjessa nykyiselläänkin. (Lapsiasia - internetsivut; Seretin 2009: 11.)

2.3.2 Kuuluuko lapsen oma ääni?

Kuinka usein lasten omaa ääntä kuunnellaan, varsinkin jos kyseessä on pieni lapsi? Varhaiskasvatussuunnitelmassa kyllä edellytetään, että kasvattajien on vanhempien lisäksi myös kuunneltava sekä kunnioitettava lapsen mielipiteitä ja kokemuksia. Aikuiset usein suhtautuvat kuitenkin hyvin varauksella lasten puheisiin ja usein sivuuttavatkin ne. Juurikin varhaiskasvatuksessa pitäisi kuunnella lasta, sillä hän saattaa viettää päivähoidossa jopa 40 tuntia viikossa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 24-25.)

Silloin kun halutaan saada tietoja lapsesta, käännytään usein vanhempien, päivähoiton henkilökunnan tai muiden asiantuntijoiden puoleen, mutta ei itse lapsen. Se, että lasta kuunneltaisiin ja ymmärrettäisiin, ei tarkoita sitä, että kaikki sallittaisiin tai kaikkeen suostuttaisiin. Lapsen saadessa kokemus siitä, että häntä kuunnellaan ja hänen mielipiteillään on merkitystä auttaa häntä oppimaan valintojen turvallisesta tekemisestä sekä tuomaan hyväksytyksi tulemisen tunnetta. Lapsen mielipidettä kuunneltaessa tulee aina ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 25,29)

Opinnäytetyössämme lapsen ääni tulee kuulumaan heidän vanhempiensa ja päivähoiton henkilökunnan kautta, eli emme tule haastattelemaan lapsia. Vanhemmat ja ammattikasvattajat tekevät pääasiassa pientä lasta koskevat päätökset, ja siksi haluamme keskittyä heidän näkemyksiinsä; miksi he ajattelevat ja toimivat niin kuin tekevät, ja mihin heidän päätöksensä päivähoitoon liittyen perustuvat?

3 Varhainen vuorovaikutus ja lapsen sosiaalinen kehitys

Vuorovaikutuksessa on pääasiassa kyse antamisesta ja saamisesta. Vuorovaikutus on luonteeltaan vastavuoroista, ja se voi olla kielellistä tai ei-kielellistä. Osa vuorovaikutuksesta on tarkoituksenmukaista ja tiedostettua. Se voi kuitenkin olla myös tiedostamattomia katsekontakteja, eleitä, ilmeitä, liikkeitä tai kielellistä viestintää, jotka ovat vuorovaikutuksen keinoja. Aikuisella on vastuu pienen lapsen vuorovaikutuksen synnyttämisestä ja ylläpitämisestä. Kuitenkin lapset myös itse hakevat vuorovaikutusta ihmisten kanssa, jos heille annetaan siihen mahdollisuus varhaisina vuosinaan. (Alijoki 1998: 9-11.)

Tärkein pohja lapsen vuorovaikutustaidoille on vuorovaikutus omien vanhempien kanssa. Lapsi oppii vuorovaikutuksen mallit vanhemmiltaan ensimmäisten elinvuosiensa aikana. Vuorovaikutustaitojen, sekä sosiaalisuuden myönteisen kehittymisen edellytyksenä on vahva ja turvallinen tunnesuhde lapsen ja vanhempien välillä. Lapsen tulee saada kokea erilaisia tunteita -

sekä positiivisia että negatiivisia - turvallisessa suhteessa vanhempiensa kanssa. Hänellä tulee olla aikuinen, joka asettaa rajat ja kiellot voidakseen kehittää omia vuorovaikutustaitojaan. (Alijoki 1998: 17-25.)

Lapselle leikki on tärkeä väline oppimiseen, itsensä ilmaisemiseen ja asioiden käsittelyyn. Pieni lapsi tarvitsee aikuista leikeissään, mutta mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän aikuisten tarve leikeissä vähenee. Alle kolmevuotiaat eivät vielä leiki yhteisleikkejä. Aluksi lapset leikkivät omia leikkejään, sen jälkeen samoja leikkejä vierekkäin, mutta eivät kuitenkaan yhdessä. Vaikka yhteisleikkejä ei vielä ole, ikätovereiden seura on kuitenkin lapselle tärkeää. (Alijoki 1998: 54.) Aikuisen tuen tarve lapsen toiminnalle on siis vaihtelevaa ja ainakin osittain iästä riippuvaa, ja haastavia tilanteita lapsi kohtaa sitä enemmän mitä pienempi hän on.

Alle kaksivuotiailta lapsilta puuttuvat vuorovaikutustaidot sellaisen henkilön kanssa, joka ei osaa tulkita tai arvata heidän aikeitaan. He kuitenkin nauttivat toisten lasten seurasta ja osaavat olla hyvin suvaitsevaisia. He saattavat vaihtaa muutaman sanan, antaa leluja toisilleen tai ottaa niitä toisiltaan. Noin kahden ikävuoden tienoilla lapset alkavat leikkiä rinnakkaisleikkejä. Leikit ja puheet ovat aluksi hyvin yksinkertaisia. He usein puuhailevat samoja asioita rinnakkain. Tässä vaiheessa lapset voivat alkaa olla hieman suvaitsemattomampia toisiaan kohtaan, he eivät esimerkiksi halua jakaa lelujaan. Vuorovaikutuksen harjoitteluun liittyy myös esimerkiksi lyöminen, potkiminen ja pureminen. Kaksi - kolme -vuotiaat lapset leikkivät mielellään ryhmässä ja nauttivat toisten seurasta. Kun lapsi kehittyy ja mielikuvitusleikkien roolit ovat kehittyneempiä, leikkiryhmien koot pienenevät. (Einon 1999: 194-195.)

Viisi - kuusi - vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys tapahtuu parhaiten ryhmässä, joko päivähoitossa toisten lasten kanssa, tai kotona sisarusten kanssa. Ryhmässä opittavia asioita ovat esimerkiksi yhteistyö, toisten kuunteleminen sekä oman mielipiteen esittäminen. Tällaisessa oppimisessa aikuisen rooli voi olla merkittävä, mutta hänen täytyy olla oikeudenmukainen ja kaikki lapset tasapuolisesti huomioon ottava. Hänen tulee huomioida myös syrjäänvetäytyvät ja arat lapset. Sosiaaliseen kehitykseen liittyy vuoron odottaminen ja toisen henkilön tunteiden tajuaminen. Perheen ja päivähoiton normistojen tulisi olla samansuuntaisia, sillä ne vaikuttavat olennaisesti lapsen sosiaalisuuden ja empatian kehittymiseen. (Arajärvi 1990:27.)

Seurauksena subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta niiden lasten lukumäärä lisääntyi, jotka viettävät päivänsä päiväkodissa kodin sijaan. Lapselle on suuri elämänmuutos, kun hän päiväkodissa kohtaa erilaisia vuorovaikutusverkostoja, ja luopuu omien vanhempien jatkuvasta läsnäolosta ja siirtyy omasta, turvallisesta ympäristöstä vieraiden aikuisten ja suurten lapsiryhmien huomaan. Tottuminen voi olla vaikeaa ja kuormittavaa lapselle. Vanhempien kanssa

syntynyt vahva vuorovaikutuspohja kannattelee lasta ja helpottaa sopeutumista. (Alijoki 1998: 27.)

Päivähoidon myötä lapsen elämään ja vuorovaikutuksen piiriin tulee uusia, aluksi vieraita aikuisia, joilla ei ole lapseen samanlaista kiintymyssuhdetta kuin tämän vanhemmilla. Uuden asetelman myötä lapsi joutuu haastaviin tilanteisiin, joista selviytyäkseen hän tarvitsee tehostettua huomiota vanhemmiltaan. Lisäksi hän tarvitsee empaattista kohtelua hänen hoitajiltaan. Ilman aikuisen tukea lapsi ei pysty sopeutumaan muiden tarpeisiin ja ryhmän jäsenenä olemiseen, eikä saa omia vuorovaikutustarpeita tyydytettyä. (Alijoki 1998: 52.)

Kuten Sinkkonen (2001: 129-131) totesi, lapsille päivähoito tarkoittaa lähinnä eroa vanhemmista ja uusien ihmisten kohtaamista ja heihin erilaisten kiintymyssuhteiden rakentamista. Sosiaaliset lapset sopeutuvat nopeammin päiväkotiin sekä muodostavat helpommin kiintymyssuhteen hoitajiin, kun taas varautuneemmilla lapsilla tämä kestää usein pidempään. Vaikka sopeutumattomuutena usein pidetään lapsen vastahakoisuutta ja kiukuttelua päiväkotiin viettäessä, se on kuitenkin vain merkki siitä, ettei lapsi ole valmis irtautumaan omasta vanhemmasta. Tällainen tapa reagoida on täysin luonnollinen.

3.1 Sosiaalinen alkupääoma

Harvardin yliopiston professori Robert D. Putnam nosti kansainväliseen tietoisuuteen sosiaalisen pääoman käsitteen. Käsite nousi pinnalle hänen kirjoituksissaan vuosina 1995 ja 2000, jotka koskivat amerikkalaisen yhteiskunnan muutoksia. Muutokset ja ilmiöt, jotka Putnamia kiinnostivat, liittyivät lisääntyvään yksinäisyyteen, vapaa-ajan vieton yksityistymiseen, ystävyyssuhteiden vähentymiseen ja perheiden hajoamiseen. Esittämiensä tietojen perusteella Putnam toteaa, että amerikkalaisten yhteisöllisyys on vähentynyt. Siitä hän pääsee johtopäätökseen, että amerikkalaisen yhteiskunnan sosiaalinen pääoma on vähentynyt. Sosiaalisen pääoman heikkous taas ilmenee sosiaalisina ongelmina. Sosiaalinen pääoma voi liittyä esimerkiksi perheeseen, kirkkokuntaan, yritykseen, kaupunkiin tai valtioon. (Pulkkinen 2002: 38.)

Toinen henkilö, joka on nostanut esille sosiaalisen pääoman käsitettä jo ennen Putnamia, oli sosiologi James J. Coleman. Kun Putnamin käsitys sosiaalisesta pääomasta on yhteisöllinen, kommunitaristinen, Coleman piti sitä yksilön eikä yhteisön ominaisuutena.

Coleman on esittänyt, että käsite "perhettä kuvaava taustamuuttuja", jota on käytetty sekä kasvatustieteellisissä, psykologisissa ja sosiaalisissa tutkimuksissa, tulisi jakaa kolmeen komponenttiin: taloudelliseen pääomaan, inhimilliseen pääomaan ja sosiaaliseen pääomaan. Taloudellinen pääoma tarkoittaa perheen tulotasoja, inhimillinen pääoma vanhempien koulutusta ja sosiaalinen pääoma vanhempien ja lasten välisiä suhteita. Colemanin mukaan perheessä voi olla sosiaalista pääomaa vain, jos vanhempien ja lasten välillä vallitsee vahvat

suhteet. Lapsi ei voi hyötyä vanhempien inhimillisestä pääomasta eli sivistyksestä ja taidoista, jos perheessä ei ole sosiaalista pääomaa, jolloin vanhemmat eivät ole lastensa kanssa ja jaa heille inhimillistä pääomaansa. Lisäksi perheen sosiaalista pääomaa luovat vanhempien suhteet perheen ulkopuolelle muihin ihmisiin ja instituutioihin. (Pulkkinen 2002: 39.)

Sosiaalisen pääoman tarkoituksena vanhempien ja lasten välisiä suhteita, voidaan siis ajatella sen olevan perheessä heikko silloin kuin vanhempien ja lasten väliset suhteet eivät ole vahvoja. Kun taas perheenjäsenten välisten suhteiden lujittuminen vaatii aikaa (Pulkkinen 2002:155), näyttää siltä että lasten pitkät päivät päivähoitossa vaarantavat heidän välisiä suhteitaan ja heikentävät siten perheen sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen pääoman heikkous taas näkyy sosiaalisina ongelmina (Pulkkinen 2002:38).

Sosiaalinen alkupääoma on pääoma, jonka lapsi saa lahjana tai perintönä häntä ympäröivältä kasvatusyhteisöltä. Sosiaalinen alkupääoma on perustana lapsen oman sosiaalisen pääoman karttumiselle. Se karttuu aktiivisen kasvatuksen mutta myös passiivisesti vastaanotetun ympäristövaikutuksen tuloksena. Sosiaalinen alkupääoma ei ole lapsessa itsessään, vaan hänen yhteisössään. (Pulkkinen 2002: 44.)

Lasten sosiaalisessa alkupääomassa voi olla suuria eroja. Lähtökohdat voivat olla hyvinkin erilaiset siinä suhteessa, miten lapsen perustarpeet tyydytetään, ja onko hänellä rakastavia ja välittäviä ihmisiä elämässään. Esimerkkinä voidaan ajatella kahta vauvaa, joista toinen on löydetty huumeidenkäyttäjien tiloista huumeruiskujen keskeltä, ja joka äidillä ei ollut halua palata lapsen elämään. Toinen vauva on syntynyt rakastavaan perheeseen suuresti odotettuna, ja perheen elämään kuuluu myös muut perheenjäsenet, isovanhemmat, kummit ja perheystävät. Suuriakin eroja on siis ympäristöjen arvoissa ja normeissa, yhteisön tuessa ja yhteisön luotettavuudessa lasten kannalta. (Pulkkinen 2002: 44.)

Lapsen perusluottamus syntyy jo varhaisissa ihmissuhteissa, ja se on vaarassa järkkäyä jos lapsen perustarpeisiin ei vastata. Samoin kehitykseen vaikuttavat lapsen pahoinpitely ja muu arvaamaton kohtelu. Jotta perusluottamus voisi kehittyä, lapsi tarvitsee herkästi hänen tarpeensa huomioon ottavaa hoitoa. Silloin lapsi voi turvallisesti kiintyä tähän henkilöön. Pahasti järkkäneellä turvattomuudella voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen kehitykseen. Vaikutukset voivat ylittää sosiaalisten suhteiden lisäksi oppimiseen ja oppimishalukkuuteen. Carlsonin (1998) pitkäaikaisesta tutkimuksesta todettiin, että äitien pahoinpitelien vauvojen kehityksessä oli monia ongelmia, kuten käytöshäiriöitä. Lisäksi todettiin vakavia psykopatologisia oireita, kun tutkimus jatkui 19. ikävuoteen asti. Nuorilla havaittiin muistin, identiteetin, tietoisuuden ja ajattelun häiriöitä. (Pulkkinen 2002: 45.)

Tämän perusteella sellaiselle lapselle, jonka kasvatusyhteisössä sosiaalinen alkupääoma on heikko ja lapsi ei saa tarvitsemaansa perusturvaa ja -luottamusta, subjektiivinen päivähoito-oikeus voi olla hyvinkin tärkeä malli. Päivähoidossa lapsella on mahdollisuus luoda suhteita turvallisiin aikuisiin, jotka vastaavat lapsen perustarpeisiin. Ammattikasvattajat myös asettavat lapselle rajat ja luovat hänelle mahdollisuuden kokea erilaisia tunteita turvallisessa ympäristössä.

Perheenjäsenten keskinäisten suhteiden lujittuminen vaatii aikaa. Tätä yhteistä aikaa uhkaavat päiväkotikäisten lasten pitkät hoitopäivät. Kokopäivähoito on lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana; 1960-luvulla kokopäivähoitoa pidettiin huonona vaihtoehtona ja siihen turvauduttiin vain poikkeustapauksissa. Lähtökohtana kokopäivähoidon yleistymiselle lienee taloudelliset perusteet; päivähoiton tehokkuushyödyt ovat suuret, kun yhtä kasvatushenkilöä kohden on monta lasta, ja vanhemmat voivat tehdä koulutustaan vastaavaa työtä. Kokopäivähoidon lisääntymisen merkitys lasten sosiaalisen kehityksen kannalta on kuitenkin jätetty arvioimatta. (Pulkkinen 2002: 155.)

3.2 Osa- vai kokopäivähoito?

Puolustaessaan osapäivähoitoa kokopäivähoidon sijaan Lea Pulkkinen (2002:158) toteaa sen tarjoavan riittävästi virikkeitä antavia oppimiskokemuksia, aikuissuhteita ja leikkitovereita. Osapäivähoidon järjestäminen monissa kunnissa on kuitenkin hankalaa. Sen kehittäminen Pulkkisen mukaan olisikin tärkeää, sillä vanhempien ja lasten vähäinen yhdessäolo vaarantaa heidän keskinäistä kiintymyssuhdettaan. Aikuinen kiintyy lapseen jota hän hoivaa, ja lapsi kiintyy aikuiseen joka antaa hänelle mitä hän tarvitsee. Mitä vähemmän tätä aikuisen lapsen välistä vaihtoa ja huolenpitoa on, sitä epävarmempaa heidän välisensä kiintymys on.

Kokopäivähoito on yleistynyt, vaikka vielä muutama vuosikymmen aikaisemmin sitä pidettiin huonompana vaihtoehtona. Siihen turvauduttiin vain poikkeustapauksissa. 60-luvulla tehdyn väitöskirjatutkimuksen mukaan kokopäivähoitoa pidettiin juuri lasten kannalta huonona vaihtoehtona. Tutkimustulosten mukaan lapsilla, jotka olivat kokopäivähoidossa, esiintyi ilman varsinaista aihetta hyökkäävää aggressiivisuutta. Osapäivähoidossa olevilla lapsilla tällaista tapahtui tulosten mukaan vähemmän. Sen tulkittiin liittyvän väsyttäviin hoitopäiviin sekä siihen, että lapset yrittävät saada aikuisilta huomiota vaikka sitten negatiivisin keinoin. Näin etenkin silloin, jos lapsi on kotonakin laiminlyöty. (Pulkkinen 2002: 155.)

Kotona vietetty aika vahvistaa siteitä perheenjäsenten välillä. Se ei aina kuitenkaan ole helppoa, vaan voi olla myös vaativaa. Päiväohjelmaa on järjesteltävä ja on keksittävä toimintaa ja aktiviteettia lapselle. Se onkin yksi syy, miksi vanhemmille voi tulla houkutus viedä lapsi hoitoon ammattikasvattajille, jotka hoitavat toiminnan suunnittelun, kun siihen on subjektiivinen oikeus. (Pulkkinen 2002: 157.)

Isä ja valmentaja Heimo Lajunen on lahjoittanut Lea Pulkkiselle vuonna 1997 kirjoittamansa runon, jonka nimi on "Osapäivävanhemmat ja osapäivälapset":

"Osapäivävanhemmista on tämä laulu primavista, osapäivävanhemmista tulee hyvinkin pitkä lista, osapäivävanhempien aika kuluu tarkkaan ain, osapäivävanhempien rakkaus alkaa yöllä vain.

Osapäivävanhemmilla omatunto soinut on, osapäivävanhemmilla ei asunto oo velaton, osapäivävanhemmilla nahkasohva kyllä on, osapäivävanhemmilla rytmi on rauhaton.

Kokopäivätyö, kokopäivätyö, vieraankädestä lapset syö, kokopäivätyö, kokopäivätyö, korville se lapsia (tai vanhempia) lyö. Kokopäivätyö, kokopäivätyö, lapset oottaa että kello viisi lyö. Kokopäivätyö, kokopäivätyö, vanhemmat tulee kun joutuu YÖ..."

(Pulkkinen 2002: 159.)

Pienen lapsen elämä rakentuu pitkälti perheen, kodin ja päivähoidon ympärille. Lapselle perhe on tärkein kasvuympäristö, jossa huolehditaan hänen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeistaan, perheeseensä lapsi myös muodostaa syvimät ja pitkäkestoisimmat siteet (Kyronlampi-Kylmänen 2010: 36). Päivähoidon rooli lapsen arjessa on saanut yhä merkittävämman roolin, sillä lapsi saattaa viettää siellä suurimman osan valveillaoloajastaan arkipäivinä. Päivähoidon universalistumisen myötä kasvatusvastuusta on tullut vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten yhteinen asia.

4 Tutkimuksen tarkoitus ja menetelmät

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka aineiston keräsimme ryhmähaastattelujen avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa näkemyksiä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan näkökulmasta. Haastattelimme neljää vanhempaa, jotka ovat erilaisissa päivähoitotilanteissa, sekä neljää päiväkodin kasvatushenkilöä. Haastattelut tapahtuivat kahden hengen ryhmissä. Haastattelujen avulla tutkimme, palveleeko subjektiivinen päivähoito-oikeus lapsen etua ja jos, niin miten. Tutkimme vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden kokemuksia ja mielipiteitä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta ja sen toteutuksesta käytännössä.

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Asetimme kaksi tutkimuskysymystä:

1. Mitä mieltä vanhemmat ja päiväkodin työntekijät ovat subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta?

Haastattelimme vanhempia ja päiväkodin henkilökuntaa, jotta saisimme konkreettisia ja välittömiä näkemyksiä ja kokemuksia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen liittyen. Pyrimme selvittämään, miten subjektiivista päivähoito-oikeutta käytännössä toteutetaan, ja kuinka toimivana mallina sitä pidetään. Meitä kiinnosti, vastaavatko haastateltavien kokemukset aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksia.

2. Miten haastateltavat kokevat lapsen edun toteutuvan subjektiivisessa päivähoito-oikeudessa?

Selvitimme lisäksi, koetaanko subjektiivisen päivähoito-oikeuden toteutuvan lapsen edun mukaisesti. Lähestyimme kysymystä muun muassa lapsen kuulemisen ja päivähoiton vaikutuksen näkökulmasta. Meitä kiinnosti myös, eroavatko haastateltavien vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan mielipiteet toisistaan.

4.2 Tutkimuksen toteutus

Yhteistyökumppaniksemme saimme erään kunnan päiväkodin, jonka henkilökuntaa ja vanhempia haastattelimme tutkimustamme varten. Ryhmähaastattelujen avulla pyrimme selvittämään millaisia näkemyksiä ja mielipiteitä heillä on subjektiivisen päivähoito-oikeuden toteutumisesta käytännössä. Haastattelimme neljää vanhempaa sekä neljää ammattikasvattajaa niin, että haastattelutilanteessa oli meidän lisäksi aina kaksi haastateltavaa, joko kaksi vanhempaa tai kaksi henkilökunnan jäsentä. Haastattelut dokumentoimme nauhoittamalla kaikki käydyt keskustelut, jonka jälkeen litteroimme nauhat.

4.2.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelumenetelmän kautta on mahdollista korostaa sitä, että ihminen nähdään tutkimuksessa subjektina. Haastattelun avulla voi myös selvittää vastauksia ja syventää saatavia tietoja. Voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja mielipiteille. Myös haastateltavalla on mahdollisuus tulkita kysymyksiä, ja menetelmänä haastattelu on joustava ja sallii täsmennykset. (Hirsjärvi & Hurme 2009:35-36.)

Haastattelulla katsotaan kuitenkin olevan myös haittapuolia. Niitä ovat muun muassa haastattelun vaatavuus tutkijalle, kustannukset ja aika, jonka haastattelumenetelmä vaatii. Lisäksi sen katsotaan sisältävän virhelähteitä, joita voi aiheutua niin haastattelijasta kuin haastateltavastakin. Esimerkiksi haastateltava saattaa vastata kysymyksiin sosiaalisesti suotavin vastauksin, mikä heikentää tutkimustulosten luotettavuutta. Lisäksi vapaamuotoisten haastattelujen analysointi, tulkinta ja raportointi on usein ongelmallista. (Hirsjärvi ym. 2009:35.)

Haastattelu tutkimuksen osana on vuorovaikutustilanne, jolla on joitakin luonteenomaisia piirteitä. Haastattelu on ennalta suunniteltu, ja haastattelija on perehtynyt tutkimuksen koh-

teeseen. Lisäksi haastattelu on haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Haastattelutilanteessa haastattelija voi joutua motivoimaan haastateltavaa, ja hänen on tiedettävä roolinsa, kun taas haastateltava oppii sen tilanteen edetessä. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi ym. 2009: 43.)

Olemme valinnut tutkimusmenetelmäksi haastattelun, sillä esittelemämme teorian perusteella koemme sen vastaavan parhaiten tutkimusongelman selvittämiseen. Kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, joten toivomme saavamme kysymyksiimme myös syvällisempiä ja avoimempia vastauksia, kuin esimerkiksi kyselylomakkeella olisi mahdollista saada.

Tutkimushaastattelut eroavat toisistaan lähinnä strukturointiasteen perusteella. Toisin sanoen erot riippuvat siitä, kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelija jäsentää tilannetta. Haastattelunimikkeiden valikoima on kirjava, ja niistä saatetaan puhua eri tavoin eri yhteyksissä. Katsotaan, että strukturoitu, standardoitu lomakehaastattelu muodostaa oman luokkansa, ja kaikki muut haastattelun lajit oman luokkansa. Muita lajeja ovat esimerkiksi strukturoimaton haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu sekä kvalitatiivinen haastattelu. (Hirsjärvi ym 2009:43.)

Haastattelupaikkaa valittaessa tulisi ottaa huomioon, että tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen ja muita virikkeitä ei tilassa pahemmin ole. Tärkeimpänä paikkaa mietittäessä on kuitenkin se, että haastateltava tuntee olonsa siellä turvallisiksi. (Aaltola & Valli 2001: 25, 26.) Olemme päätyneet toteuttamaan haastattelut yhteistyöpäiväkodin tiloissa sillä se on niin henkilökunnalle kuin lasten vanhemmillekin tuttu ympäristö. Haastattelut ajoitetaan niihin hetkiin kun lapset ulkoilevat tai ovat muuten poissa päiväkodin tiloista, jolloin tilanne saa tarvitsemansa rauhan.

4.2.2 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu on monissa tapauksissa käyttökelpoinen menetelmä, vaikka ei olekaan niin yleisesti käytetty kuin yksilöhaastattelut. Niiden suosio on viime vuosina kuitenkin lisääntynyt. Ryhmähaastatteluihin kuuluu mm. parihaastattelu ja täsmäryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelu on keskustelumainen ja jokseenkin vapaamuotoinen. Haastateltavat voivat kommentoida melko spontaanisti. (Hirsjärvi ym. 2009:61.) Ryhmähaastattelu sopii hyvin teemahaastatteluun melko vapaamuotoisen olemuksensa ansiosta. Pyrimme haastattelussa juuri herättämään keskustelua ja saamaan haastateltavat motivoimaan toisiaan ja herättämään uusia ajatuksia toisissaan. Kuten aikaisemmin on mainittu, aihe on herättänyt paljon keskustelua. Senkin takia olisi antoisaa saada haastatteluissa monia erilaisia näkemyksiä. Ryhmähaastattelussa tietoa saadaan myös nopeasti usealta haastateltavalta samanaikaisesti (Hirsjärvi ym. 2009:63).

4.2.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu perustuu keskustelemaan muotoon toisin kuin perinteinen kysymys-vastaus - haastattelu. Keskustelu tapahtuu tutkijoiden aloitteesta ja etenee heidän ehdoillaan. Teemahaastattelussa tutkijat siis pyrkivät keskustelun avulla saamaan tietoonsa heitä kiinnostavat asiat. (Aaltola & Valli 2001:24.)

Teemahaastattelu ei edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaatua yhteistä kokemusta, vaan lähtee oletuksesta, että kaikkia haastateltavan kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Haastateltavien elämymaailmaa ja määritelmiä korostetaan. Teemahaastattelu ei sido haastattelua joko kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimukseen, ei määrittele haastattelukertojen määrää tai määrittele sitä, kuinka syvälle haastattelulle mennään. Teemahaastattelu kertoo nimensä mukaisesti siitä, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti sen sijaan, että etukäteen olisi määritelty tarkat kysymykset. Tämän ansioista haastattelu ei etene vain haastattelijan näkökulmasta, vaan tuo haastateltavien äänet kuuluviin. Teemahaastattelu huomioi ihmisten tulkinnat asioista ja sen, että heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2009:48.)

Teemahaastattelussa täytyy etukäteen määrittää aihepiirit, joista haastattelutilanteessa haluaa keskustella. Teemahaastattelun ydin on siinä, että jokainen ennalta päätetty teema käydään kaikkien haastateltavien kanssa läpi, mutta järjestystä voi vaihdella eri kerroilla aina tilanteen mukaan. (Aaltola & Valli 2001: 26, 27.)

Ensimmäinen teemamme on "kasvatusvastuu". Maarit Alasuutari on omassa tutkimuksessaan haastatellut vanhempia kasvatusvastuun jakautumisesta, ja siihen pohjautuen haluamme itsekin asiaa tutkia. Tiedustelemme haastateltavilta heidän näkemyksiään kasvatusvastuun jakautumisesta vanhempien ja päivähoiton välillä.

Toinen teemamme liittyy tutkimuksemme näkökulmaan lapsen edusta. Tutkimuksemme haastatteleme vanhempia ja henkilökunnan jäseniä, mutta meitä kiinnostava näkökulma subjektiivisen päivähoiton suhteen on se, kuinka lapsen etu siinä toteutuu. Lapsen etu on tärkeä osa opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä. Jari Sinkkonen on sanonut, että päivähoito on vanhempien etu, ei lapsen (2001:127). "Lapsen etu päivähoitossa" - teemassa tiedustelemme esimerkiksi mielipiteitä edellä mainittuun väittämään.

Viimeinen teema, "päivähoito", on teemoistamme laajin. Siinä selvitämme esimerkiksi osia päivähoitolaista haastateltaville, ja tiedustelemme heidän näkemyksiään niistä. Esitämme joitakin väitteitä ja otteita päivähoitoon liittyen, ja toivomme niistä syntyvän keskustelua. Osana teoreettista viitekehystämme ovat myös lapsen varhainen vuorovaikutus sekä lapsen

sosiaalinen kehitys. Tässä osiossa haemme haastateltavien näkemyksiä myös siitä, missä määrin he näkevät päivähoiton (ja vanhempien) vaikuttavan näihin lapsen kehityksen alueisiin.

4.3 Aineiston analyysi

Haastattelujen litteroinnin jälkeen aineistoa aletaan analysoida. Analyysin tekemiseen on monia vaihtoehtoja, mutta ei selkeää teknistä kaavaa, jonka avulla se voitaisiin toteuttaa. Analyysissa ei tyydytä pelkästään aineiston kuvaamiseen, vaan aineistoa tulisi tarkastella siten, että siitä voidaan hahmottaa jotakin yleisempää ja suurempaa kuin pelkkiä yksittäisiä vastauksia. Aineistoa jäsenetään jakamalla se pienempiin osiin ja tarkastelemalla niitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, a.)

Teemahaastatteluaineiston analyysissa luonteva etenemistapa on teemoittelu. Litteroinnin jälkeen aineisto voidaan jakaa teemoittain. Teemat voivat olla samat kuin haastatteluissa käytetyt teemat, mutta aineistoa tulee kuitenkin käsitellä ennakkoluulottomasti. Sieltä saattaa nousta esille uusia teemoja, joiden kautta aineistoa voidaan tarkastella. Jokaisen teeman alle kootaan kaikki haastattelujen osat, joissa kyseistä teemaa käsitellään, ja sitä kautta teemaa lähdetään tarkastelemaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, b.)

Toteutimme haastattelut yhteistyöpäiväkodissämme 10.12.2010. Haastateltavia oli kahdeksan; neljä äitiä ja neljä henkilökunnan jäsentä. Haastattelut olivat teema- ja parihaastatteluja. Yhteyshenkilöemme päiväkodissa oli sopinut haastatteluajat ja ne jakautuivat tasaisesti samalla päivälle.

Haastateltavat olivat eri tilanteissa olevia henkilöitä. Henkilökunnan jäsenet olivat työskennelleet tehtävissään eripituisia aikoja; yksi alle vuoden, toinen 30 vuotta, ja kaksi jotakin siltä väliltä. Vanhemmista kaksi oli kotona nuoremman lapsen kanssa isomman ollessa osaaikahoidossa. Yksi vanhemmista oli työtön, ja hänen kaksi lastansa olivat kokopäivähoidossa. Yksi oli kotona kahden lapsensa kanssa.

Olimme varanneet haastatteluille koko päiväksi pienen ja intiimin neuvotteluhuoneen. Ulkopuolisia häiriöitä ei ollut. Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista esittelimme itsemme haastateltaville ja kerroimme haastateltaville hieman opinnäytetyöstämme ja haastattelujen tarkoituksesta. Osa haastateltavista oli aluksi hieman varautuneita, mutta pian haastattelujen edetessä ilmapiiri vapautui ja aiheesta syntyi keskustelua. Haastateltavat vaihtoivat keskenään mielipiteitä, katseita ja ajatuksia. Keskustelu oli kuitenkin melko hillittyä, väittelyä ei syntynyt. Haastateltavat tuntuivat useimmiten tukevan toisiaan ja toistensa ajatuksia sen sijaan, että olisivat kyseenalaistaneet niitä.

Aihe näytti herättävän tunteita. Se näkyi esimerkiksi sanavalmiutena; vastaukset olivat useimmiten vahvoja mielipiteitä ja epäröintiä oli hyvin vähän. Haastateltavien mielipiteet näyttivät pohjautuvan vahvasti heidän omiin kokemuksiinsa. Tunteiden herääminen näkyi myös siten, että keskustelua syntyi myös päivähoidon laadusta, ja kehittämisajatuksia siihen sekä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen esitettiin melko runsaasti.

Vanhempien haastattelussa yksi äideistä osallistui tilaisuuteen vauvan kanssa. Emme olleet huomioineet asiaa etukäteen, joten asiasta ei ollut sovittu. Vauvan läsnäolo saattoi vaikuttaa sekä vanhempien että meidän, haastattelijoiden, keskittymiseen. Lisäksi ongelmia ilmeni litterointivaiheessa, kun osa puheesta jäi epäselväksi vauvan itkun takia.

Haastattelut kestivät keskimäärin 45 minuuttia, ja yhteensä nauhoitettua aineistoa tuli kolme tuntia. Aineiston keruun jälkeen litteroimme haastattelut. Litteroitua aineistoa tuli 51 sivua Trebuchet MS fontilla kirjoitettuna rivivälin ollessa 1,5 ja fontti 11.

Litteroinnin jälkeen luimme aineistoja ja pohdimme, mitkä teemat haastattelussa nousivat esille. Jaoimme aineiston teemoihin, osittain teemahaastattelurungon mukaan, osittain aineistosta tekemiemme havaintojemme pohjalta. Jaoimme aineiston teemojen alle kopioi ja liitä -tekniikalla, jotta aineistoa olisi helpompi hahmottaa. Sen jälkeen lähdimme raportoimaan tuloksia pelkistetysti ja teknisesti. Tuloksinne annoimme tilaa vasta, kun tutkimuksen tulokset oli kaavamaisesti tuotu esille.

5 Tulokset

Seuraavaksi esittelemme haastatteluista saamiamme tuloksia. Tulokset on jaoteltu haastatteluihin perustuvien teemojen mukaan. Aineistosta nousi lisäksi esille joitakin uusia teemoja, jotka halusimme nostaa tässä esille. Teemat, joiden kautta käsittelemme tuloksia, ovat kasvatusvastuun jakautuminen, lapsen etu päivähoitossa, vanhempien merkitys lapselle sekä ajatuksia päivähoitosta ja päivähoitolaista.

Käytämme tulosten esittelyssä suoria lainauksia haastatteluista. Lainausten perään olemme merkinneet, kuka haastateltavista sitaatin on sanonut. Olemme numeroineet haastateltavat helpottaaksemme aineiston käsittelyä. Aineistossamme haastateltavat äidit on merkitty lyhentein Ä1, Ä2, Ä3 ja Ä4, ja haastateltavat päiväkodin työntekijät lyhentein T1, T2, T3 ja T4.

5.1 Kasvatusvastuun jakautuminen

Kysyimme haastateltavilta kasvatusvastuun jakautumisesta. Jaoimme käsitteen kolmeen alueeseen; sosiaalinen kehitys, tiedollinen kehitys ja luovuuden ja itseilmaisun kehitys.

Kummassakin vanhempien haastattelussa toinen äideistä totesi ensisijaisesti päävastuun kasvatuksesta olevan vanhemmilla. Työntekijöistä kolme oli sitä mieltä, että vanhemmat yrittävät herkästi siirtää kasvatustavasta päiväkotiin. Kaksi heistä käytti esimerkkinä tilanteita, jolloin lapsi tuodaan hoitoon vanhemman ollessa kotona.

5.1.1 Sosiaalinen kehitys

Yksi äideistä totesi sosiaalisessa kehityksessä päävastuun olevan kotona. Yhden mielestä päiväkotitoiminta tuo sosiaaliseen kehitykseen erilaista ulottuvuutta, sillä päiväkodissa toimitaan ryhmässä. Se tuo ulottuvuutta, mitä kotona ei pysty antamaan. Yhden mielestä sosiaalisen kehityksen vastuu painottuu enemmän päiväkotitoimintaan.

Yksi äiti sanoi, että vaikka päävastuu on kotona, lapsen ollessa päivähoitossa vastuu jakautuu kummallekin taholle. Hän toivoo, että päiväkodissa olo aikana lapsen kehitystä tuetaan. Silloin hänen mielestään kasvatustavasta jakautuu puoliksi, jolloin kyse on enemmänkin yhteistyöstä.

Kahden kasvattajan mielestä vastuu painottuu tasaisesti kodin ja päiväkodin välille.

"Kyllä mun mielestä varsinkin sosiaaliselta puolelta jos lähetään ni sillo se lähtee sieltä kotoa aina ne kaikki, jos ei siel kotona toimi hyvin sosiaalinen kanssakäyminen ja kontakti ja tämmönen ni ei se sit taikasauvasta tuu päiväkodillakaan." (T2)

Yhden kasvattajan mielestä vastuu sosiaalisen kehityksen tukemisesta painottui päiväkotitoimintaan:

"Mun mielestä on päiväkodilla, vanhempinki mielest on mun mielest päiväkodilla enempi, lapsist tulee sosiaalisempia ku ne on päiväkodis ku kotona." (T4)

5.1.2 Tiedollinen kehitys

Yksi äiti sanoi tiedollisen kehityksen tukemisen jakautuvan suunnilleen puoliksi, ja lisäsi päävastuun siitäkin olevan kotona. Toinen koki sen siinä mielessä painottuvan enemmän päiväkotitoimintaan, että päiväkodissa on mahdollisuus varata tietty aika sen tukemiselle, kun taas kotona arki on hyvin kiireistä. Kotona hänen mielestään oppiminen tapahtuu arjen pyörittämisen keskellä ja painottuu sen kaltaisiin asioihin. Tuen merkitys päiväkodissa lisääntyy hänen mielestään lapsen kasvaessa. Hän totesi, että "perusjutut" lähtee kotoa.

"No kyl se aikalailta puoliks menee mun mielest et... On esimerkiks viisvuotiailla on jo kaikenlaista viskaria ja tommosta... Nii... No kotona ehkä siinäkin päävastuu." (Ä1)

"Ehkä tääl päiväkodis enempi se tiedollinen... tietenki kun lapsi kasvaa ni sitte on ehkä enemmän aikaa, niinku et ainakin mun näkökulmasta niin mul ei oo kotona kau-

heesti aikaa.... Päiväkodis varataan niitä tiettyjä hetkiä et pystytään sit keskittymään täysillä siihe mitä tekee.” (Ä2)

Yksi kasvattaja totesi vastuun jakautuvan vanhempien ja päiväkodin kesken. Toinen kasvattaja totesi päiväkodin toimivan tiedollisen kehityksen suhteen vanhempien tukena ja apuna.

” Eiköhän sekin jakaudu se on mun mielestä sen idea. Et en mä ainakaa koe et meidän pitäis tääl päiväkodis meidän pitäis kaikille kyl heidän pitää kotonaki yhtälaila semmosta tiedollistaki lasten kanssa” (T3)

5.1.3 Luovuuden ja itseilmaisun kehittyminen

Yksi äiti totesi, että luovuus ja itseilmaisuus ovat jokaisessa itsessään, sen kehittymiseen tarvitaan vain kannustusta ja tukea. Samoin päiväkodissa kuin kotonakin tuetaan yksilöllisesti lapsen luovuutta. Muut haastateltavat eivät ottaneet kantaa lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymisen tukemiseen.

Haastattelujen valossa näyttäisi siltä, että yhtenäistä näkemystä ei löydy siihen kenellä pääpaino kasvatusvastuusta on ajatellen lapsen sosiaalista ja tiedollista kehitystä. Lapsen sosiaalisesta kehityksestä puhuttaessa kolme vastaajista koki vastuun jakautuvan tasaisesti kodin ja päiväkodin välille kun taas kaksi haastateltavista näki vastuun olevan päiväkodilla ja yksi äiti taas piti kotia päävastuullisena. Mielipiteet jakoutuivat myös kun kysyttiin kenellä on päävastuu tiedollisesta kehityksestä, kahden mielestä se jakautuu tasaisesti kodin ja päiväkodin välille, yksi taas pitää kotia päävastuullisena ja toinen taas päiväkotia. Yksi haastateltava vastasi ainoastaan kun kysyttiin vastuun jakoa lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymisessä. Voidaanko tämän ajatella johtuvan siitä, että luovuuden ja itseilmaisun ei ajatella olevan asioita, joita tarvitsee erikseen kehittää ja joista pitäisi ottaa vastuuta? Päiväkodissa lapsen tiedollinen ja sosiaalinen kehitys saattaa saada enemmän huomiota kuin luovuuden ja itseilmaisun kehitys, mikä osaltaan voi selittää haastateltavien niukkaa vastausprosenttia.

Selkeää yhteistä linjaa ei siis löytynyt kasvattajien eikä vanhempienkaan keskuudesta toisin kuin olisi voinut ajatella, jos vertailukohtana käyttää vuoden 2000 perhebarometriä, jossa oli tutkittu samaa aihetta; kasvatusvastuun jakautumista. Perhebarometrin selvityksen mukaan kasvattajat olivat olleet hyvin yksimielisiä siitä, että pääpaino kasvatusvastuusta on siirtynyt heille, kun taas vanhemmat olivat kokeneet vastuun olevan liiaksi heidän harteillaan. (Seppälä 2000: 23.) Meidän keräämässämme aineistossa puolet vastanneista koki vastuun kasvatuksesta jakautuvan tasapuolisesti kodin ja päivähoidon välille, eikä kumpikaan taho kokenut vastuun olevan liiaksi itsellään.

5.1.4 Keskustelu kasvatusvastuun jakautumisesta

Yksi haastateltavista vanhemmista koki, ettei minkäänlaista keskustelua kasvatusvastuun jakautumisesta ole käyty. Muut kokivat keskustelun kasvatusvastuun jakautumisesta tarkoittavan pääasiassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja, joista käytettiin pääasiassa nimeä kasvatuskeskustelu. Lisäksi he toivat esille päivittäiset kohtaamistilanteet, kun lasta joko tuodaan päiväkotiin tai haetaan päiväkodista. Yksi haastateltavista toi esille keskustelemisen hankaluuden hakutilanteessa, jotka ovat hyvin usein kiireisiä, jos meneillään on juuri esimerkiksi siirtymätilanne kun lapsia puetaan pihalle.

"On sillai helppo lähestyy mut ehkä just se et ne tilanteet on just yleensä se et haet lasta ja sitte siin on hirvee pukemisrumba ja semmonen niin, ei siin niinku pysty et hei mä haluisin nyt vähän keskustella tästä kasvatusvastuusta, ja siinä niinku puetaan kymmentä lasta." (Ä2)

Kaksi äitiä sanoi, että päiväkodin henkilökunnan kanssa on helppo keskustella ja esittää heille toiveita, kysymyksiä ja ajatuksia. Lisäksi he kokivat, että päiväkodin henkilökunta kannustaa keskustelemaan ja varaamaan erillisiä keskustelu-aikoja, jos tuntuu että sellaisia kaippaa. Toinen äideistä jäi kuitenkin kaipaamaan lisäksi keskustelua päiväkodin opetuksellisista painotusalueista, sillä keskustelut koskivat hänen kokemuksensa mukaan pääasiassa hyvin konkreettisia asioita lapseen liittyen.

"Mä oisin ainakin halunnut tietää et miten niinku painotetaan ja mitä niinku vaikka ku lapsi oli reilu vuoden, puoltoista, ton ikäinen, et mitä sille niin sanotusti opetetaan täällä ja sellasta." (Ä2)

Kaksi äitiä koki, ettei vuorovaikutus päiväkodin ja kodin välillä toimi kovin hyvin. Äidit kokivat, että täytyy itse olla hyvin aktiivinen osapuoli, jotta saa vastuksia ja kuulumisia lapsen arjesta hoidossa.

"Se on vähän se et jos et kysy niin se on vaan et päiväön mennyt hyvin ja hei hei ja näin, mut jos ite otat asian puheeks ni sitten taas saat enemmän." (Ä3)

Henkilökunnan jäsenistä kolme nosti esille vuosittain käytävät kasvatuskeskustelut, ja heistä yksi totesi aikaa keskustelulle olevan myös muulloin tarvittaessa.

"Joka vuosihan meil on kasvatuskeskustelut ja tämmöset miks niitä nyt nykyisin sanotaa.. jollain toisella nimellä.. suunnitelma. Siinähan me keskustellaa aina ja sit aina ku on tarve ni kyllä keskustellaan ja vanhemmat voi aina pyytää keskustelua. Et eskaritan käyki syksyllä ja sitte vielä keväällä." (T1)

Yksi kasvattajista kertoi keskustelujen koostuvan lapsen kehitykseen liittyvistä asioista. Vanhemmat kertovat, minkälaista heillä on kotona, ja henkilökunta vastaa päiväkodin osalta.

Vanhemmat saavat esittää toiveitaan, ja päivähoito pyrkii vastaamaan niihin mahdollisuuksien mukaan.

Vaikuttaa siltä, että kasvatusvastuusta keskustellaan lähinnä vuotuisissa kasvatuskeskusteluissa, mutta henkilökunnan puolelta vanhempia rohkaistaan varaamaan ylimääräisiä keskusteluaikoja, jos siltä tuntuu. Haastattelujen pohjalta nousee esiin vanhempien kiinnostus ja tarve saada syvällisempääkin tietoa lapsesta, kuin vain se, miten päivä on mennyt, esimerkiksi yksi vanhempi olisi kiinnostunut tietämään enemmän päiväkodin opetuksellisesta puolesta. Kaksi äideistä totesi, että itse pitää olla aktiivinen osapuoli, jotta saa tietoa lapseensa liittyvistä asioista.

5.2 Lapsen etu päivähoidossa

Pyrimme haastatteluissa selvittämään, miten lapsen etu näkyy päivähoidossa. Lähestyimme kysymystä erään väittämän kautta, sekä keskustelemalla lapsen äänen kuulemisesta päivähoidossa. Kysyimme myös, minkälaisessa asemassa haastateltavat näkevät päivähoidon olevan, kun ajatellaan virikkeellisyttä lapsen kannalta.

5.2.1 Päivähoito - lapsen vai vanhemman oikeus?

Kysyimme haastateltavien ajatuksia lastenpsykiatri Jari Sinkkosen (2001:127) väitteestä:

”Päivähoito-oikeus on vanhempien oikeus, ei lasten. Sillä lapset harvoin hinkuvat pois kotoa päästäkseen päiväkotiin.”

Kolme neljästä vanhemmasta oli sitä mieltä, että päivähoito-oikeus on vanhemman oikeus. Yksi vanhemmista ei ottanut asiaan suoranaisesti kantaa, mutta totesi päiväkodin tekevän lapselle hyvää mutta sanoi, että ainahan kotona olisi parempi. Hänen mielestään ratkaiseva tekijä on hoitopäivien pituus; niiden pitäisi olla lyhyempiä.

Yksi haastateltavista äideistä, joka on vauvan kanssa kotona, kertoi osasyynä isomman pitämiseksi hoidossa olevan oma mukavuudenhalu. Hän kuitenkin korosti, ettei veisi lasta hoitoon, jos kokisi, ettei tämä viihtyisi siellä. Toinen samassa tilanteessa oleva haastateltava totesi päivähoito-oikeuden tekevän lapselle hyvää, etenkin sosiaalisen kehityksen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymisen kannalta. Hän myös haluaa suoda itselleen hengähdystauon, mutta pitää isomman lapsen hoidossa myös lasta ajatellen. Lapsella on päiväkodissa kaverit, ja hän on muutenkin sosiaalinen ja ”täynnä virtaa”.

Eräs vanhemmista, joka piti päivähoito-oikeutta vanhempien oikeutena, totesi sen kuitenkin olevan välillä pakon sanelema asia.

"Oon kyllä ihan samaa mieltä... Siis onhan se niinkun vanhempien oikee, oikeus, ja välillä se on niinku pakon sanelema kuitenkin asia, et lapsi viedään sinne päiväkotiin. Et on pakko käydä töissä ja pakko... on muitakin asioita kun ne lapset." (Ä2)

Kaksi haastateltavista kasvattajista sanoi päivähoiton olevan vanhempien oikeus. Toinen heistä lisäsi sen palvelevan koko perhettä silloin, kun vanhempien on käytävä töissä.

"Vanhempiahan se palvelee (tauko) tietysti perhettä kokonaisuudessa sit kun vanhempien on päästävä töihin et sillä tavalla perhettä... sillo lapsiaki koska pakkohan heidän on tehdä töitä. Nii ku ei lapsi yksinkää voi kotona olla, mut kuitenkin kylhän se vanhempien oikeus ku eihän se lapsi varmasti halua mitenkää tulla, että voiko hän päättää..." (T3)

"Ja toisinaan sehän on sitte vanhempien oikeus ku ne saavat tuoda ne lapsensa tänne ihan koska vaan et sitte lapsi voi monesti kärsii siitä et se on täällä kaikki lomat ja ihan kaikki et sitä käyttää hyväksee sit jotkut vanhemmat et sekää ei oo hyvä juttu jos ajattelee lapsen kannalta sitä." (T4)

Kaksi muuta kasvattajaa eivät sanoneet, onko päivähoito heidän mielestään lapsen vai vanhemman oikeus. He totesivat Sinkkosen olevan oikeassa siinä, että lapset mieluummin olisivat kotona kuin päivähoitossa. Toinen heistä lisäsi, että päiväkodissa pienille lapsille ei ehditä antamaan niin paljon huomiota kuin he tarvitsisivat.

"Mun mielestä Sinkkonen on siinä ihan oikeessa että mieluummin lapset olis kotona ku päivähoitossa, se oman vanhemman, äidin läheisyys on niille pienille varsinki tärkeämpi ku se et ne on tääl vieraiden ihmisten hoidettavana vaikka me tullaaki niille tutuiksi mut ei me kuitenkaa olla heidän vanhempia." (T1)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen sai väittämälleen "päivähoito-oikeus on vanhempien oikeus, ei lasten" viisi kahdeksasta haastateltavasta puolelleen. Kaksi äideistä totesi lapsen päivähoiton palvelevan itseään, sillä he saavat siksi aikaa hengähdystauon ja omaa aikaa. He kuitenkin korostivat päivähoiton positiivisia vaikutuksia lapseen ja toinen äideistä mainitsikin, että ei veisi lasta vasten tämän tahtoaan päiväkotiin. Kasvattajat olivat yksimielisiä siitä, että lapset olisivat mieluummin kotona kuin päivähoitossa, vaikka kaksi heistä ei suoraa kantaa Sinkkosen väittämään ottanut. Näiden tulosten pohjalta voitaisiin katsoa, että päivähoito-oikeus palvelee enemmän vanhemman kuin lapsen etua.

5.2.2 Lapsen kuuleminen päivähoitossa

Kaikki kahdeksan haastateltavaa olivat sitä mieltä, että päivähoitossa lasta kuunnellaan ja hänet otetaan huomioon, oman kehitystasonsa mukaan. Yksi äiti ja yksi kasvattaja totesivat, että vaikka lapsia täytyy kuunnella ja heidät tulee ottaa huomioon, aikuisella täytyy olla tietty auktoriteetti. Kyseisen kasvattajan mukaan se ei tarkoita, että painaisi lasta alas, vaan on vain tiettyjä asioita joista lapsi voi päättää ja tiettyjä asioita joita aikuinen päättää.

”Et aikuinen on kuitenkin se joka sanoo sit jos lapsen mielipiteen kuuntelee ja sanoo et okei se on hieno ja hyvä mielipide mut jos tulee joku semmonen joka ei oookaa jotain nii siitaki pitää sanoa sit ihan suoraa et tää ei nyt oo oikee et nyt täytyy miettii uudelllee et ei tää näin voi mennä et siinä joutuu sitte lapsiki miettimään et mikä olikaa se oikea asian paikka ja ja .. se on niin asiasta kiinni et tiettyjä asioita lapsi voi hyvinkin paljon päättää mut tiettyjä asioita aikuinen on se joka päättää.” (T1)

Kun kysyimme minkälaisissa tilanteissa ja asioissa lapsen puoleen tulisi kääntyä, kaksi vanhemmista nosti esille kiusaamistilanteet, jolloin heidän mielestään lapsen oma näkemys tapahtuneesta tulisi kuunnella ja ottaa huomioon. Eräs vanhemmista piti tärkeänä asiana kiusaamistilanteiden lisäksi arkisia ongelmatilanteita, jotka voivat liittyä esimerkiksi nukkumiseen tai syömiseen. Yksi vanhemmista nosti esille tärkeimpänä asiana lapsen viihtyvyyden päiväkodissa. Yhden kasvattajan mukaan lapselta ei itseltään aina kuitenkaan kysytä, viihtyykö hän hoidossa vai ei.

”Niinku meilläki on yks laps tossa jolla on äiti kotona ja lapsi on hoidossa on miettinyt et ei siinäkkää oo paljoo lasta kuunneltu et äidin mielestä hänen on hyvä tuoda et laps saa sosiaalisia suhteita ja on niin paljo kaikkee tekemistä ja virikettä ja laps sanoo joka aamu et hän ei halua tulla et mennää kotii että.. et ei sekää nyt oo mun mielestä ihan oikein eikä siin oo kauheesti lasta kuunneltu et mitä lapsi asiasta ajattelee vaikka pieni vielä onki mutta.. mielummin olisi kotona.” (T2)

Kolme kasvattajaa nosti esille esimerkin lapsen kuulemisesta päivähoitossa ryhmän sääntöjen tekemisen, jotka heidän mukaan päätetään yhdessä lasten kanssa, lasten iästä riippuen. He haluavat antaa lasten itse vaikuttaa ja keskustella asioista yhdessä lasten kanssa. Yhden kasvattajan mukaan lasten mielipiteiden kysyminen pienten lasten ryhmässä on hankalampaa, kun kaikki eivät vielä edes puhu. Niiltä jotka puhuvat, kysellään ajatuksia leikkien suhteen ja sen suhteen, mitä he haluaisivat milloinkin tehdä.

Yksi kasvattajista sanoi lapsen huomioon ottamisen olevan tärkeää siksi, että siten osoitetaan lapselle että tätä kunnioitetaan yksilönä samoin kuin hänen mielipidettäänkin. Siten lapsi myös uskaltuu itse puhumaan asioista eikä vain pidä niitä sisällään. Toinen kasvattaja lisäsi edellisen kommenttiin, että kun lasta huomioidaan, hän myös kokee olevansa tärkeä ja hänen itsetuntonsa kehittyy.

Haastateltavien yhteinen kokemus siitä, että lapsia kuunnellaan ja heidän mielipiteet otetaan huomioon päivähoitossa, voidaan katsoa olevan yllättävää kun tarkastellaan teoriaosuutta. Kyrönlampi-Kylmänen puhui teoksessaan ”Lapsen hyvä arki” (2010; 25) siitä, miten lapsen oma ääni sivuutetaan helposti ja usein käännytäänkin vanhempien, päivähoitajan tai muiden tahojen puoleen lapsen sijaan. Samoin lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula oli sitä mieltä,

että lasta ei kuulla päivähoitossa välttämättä tarpeeksi ja hän toivoisi, että lapsen omaa kokemusta hyödynnettäisiin päivähoiton arjessa enemmän. (Seretin 2009: 11.)

Aineistostamme nousi esiin se, miten kasvattajat pyrkivät hyödyntämään lapsen omaa kokemusta päivähoitossa ja ottamaan heidän mielipiteensä huomioon päiväkodin arjessa. Lasten vanhemmat olivat saaneet positiivisen kokemuksen siitä, että heidän lastensa ääni pääsee kuuluviin päiväkodissa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa edellytetään, että kasvattajien on vanhempien lisäksi myös kuunneltava sekä kunnioitettava lapsen mielipiteitä ja kokemuksia, ja saamiemme tulosten valossa vaikuttaa siltä, että tämä toteutuu käytännössä.

5.2.3 Päivähoidon merkitys lapselle virikkeellisyyden näkökulmasta ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä

Yksi äideistä oli sitä mieltä, että päivähoiton merkitys sosiaalisten taitojen kehittäjänä on tapauskohtaista riippuen siitä, mitä kotona tehdään ja mitä äiti jaksaa lapsille järjestää. Kolme äitiä oli sitä mieltä, että päivähoitolla on tärkeä rooli sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Yksi heistä näki päivähoiton ja sosiaalisuuden välillä selvän yhteyden; mitä aikaisemmin lapsi aloittaa päivähoiton, sitä sosiaalisempi lapsesta tulee ja sitä nopeammin leikkitaidot kehittyvät.

”Mitä nuorempana sä tuut tarhaan ni kylhän sä ihan selvästi opit nuorempana leikkimään. Kyl mä oon sitä mieltä et jos 9 kk lapsi tulee päivähoitoon, niin se on varmasti sosiaalisempi kuin se joka on 9 kuisena kotona. Ja paljon tällönnen niinku sietävämpi, kun on joutunut toimimaan ryhmässä paljon enempi. Koska myös lapsi joka on toinen lapsi, joka on ei-ensimmäinen lapsi perheessä, on myös paljon sosiaalisempi ja yhteistyökykyisempi, kun ensimmäinen.” (Ä3)

Henkilökunnan jäsenistä yksi sanoi, että päivähoitolla voi olla merkitystä sosiaalisten taitojen kehittäjänä, mutta sen rooli kyseisten taitojen kehittäjänä ei ole välttämätön. Kaikki neljä olivat sitä mieltä, että sosiaalisten taitojen kehittymistä voi tukea riittävästi myös kotona, jos hyödyntää esimerkiksi puistoja, avoimia päiväkoteja ja muita palveluita. Heidän mukaan sosiaaliset taidot kehittyvät myös vapaassa leikissä kavereiden kanssa.

Keskustelua syntyi myös päivähoitosta virikkeiden tarjoajana. Vanhemmista kolme sanoi, että päivähoito tarjoaa runsaasti virikkeitä. Yksi heistä totesi, että päiväkotipäivä tuottaa paljon aivotoimintaa ja on lapselle työpäivä. Hän sanoi, että jos lapsi ei olisi päiväkodissa, tämä tarvitsisi paljon enemmän muita virikkeitä, lapsen iästä riippuen. Yksi vanhemmista ei osannut sanoa, onko päiväkotipaikka paras paikka tarjoamaan virikkeitä lapselle, mutta ainakin todella hyvä paikka. Hän kertoi olleensa hyvin tyytyväinen siihen, että virikkeitä on ollut riittävästi.

Yksi kasvattajista kertoi isompien lasten ryhmissä olevan enemmän toimintaa sen jäädessä vähemmälle pienten lasten ryhmässä. Pienten lasten ryhmässä aika menee pääasiassa perushoittoon ja perusturvallisuuden takaamiseen. Jonkin verran toimintaa on myös pienten ryhmässä, esimerkiksi musiikkia, mutta esimerkiksi retkiä on vaikea toteuttaa. Kasvattaja oli myös sitä mieltä, etteivät vanhemmat aina välttämättä tiedä, mitä päiväkodin arki pienten ryhmässä todellisuudessa on.

"Et iltapäivästäki meil jää kaks aikuista 12 lapsen kanssa et yks vaihtaa vaippoja ja yks vahtii niit muita ketä siellä on et ei siinä kyllä kerkee virikkeitä paljoo antamaan. Et vanhemmil on varmaa sellanen ruusunen kuva päiväkodist et ne ei oikeesti tiedä. Pitäis tulla päiväksi oikeesti katsomaan tänne mitä tää oikeesti on ku yks huutaa toisessa nurkassa ja toinen juoksee kakat housuis, yhel on pissat housussa ja yks hakkaa toista autolla yhес nurkas et ei se oikeesti oo sitä mitä ne ajattelee." (T2)

Yksi kasvattajista sanoi, että vanhemmat eivät aina ymmärrä vapaan leikin merkitystä, joka on myös hyvin tärkeä asia. Leikin merkityksestä puhui myös kaksi muuta kasvattajaa, jotka totesivat leikkien häiriintyvän helpommin päiväkodissa kuin kotona. Kotona leikit pääsevät paremmin kehittymään, kun ne saavat kestää kauemmin. Päiväkodissa leikit on aina siivottava pois, eikä leikille ole tarvittavaa rauhaa jolloin lapsi voisi keskittyä. Päiväkodissa kaikki on aikataulutettua, kun kotona on mahdollisuus joustaa enemmän.

Kolme neljästä haastatellusta äidistä piti päiväkotia merkittävänä tekijänä lapsen sosiaalisten taitojen kehittäjänä, kun taas kasvattajat näkivät kodin olevan riittävä sosiaalisten taitojen opettelun paikka. Kasvattajat nostivat kodin rinnalle puistot ja kerhot, jotka tukevat lasta kodin lisäksi sosiaalisten taitojen opettelussa, mutta eivät maininneet päiväkodin roolia merkittävänä sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta, toisin kuin vanhemmat.

Kasvattajien ja vanhempien välisiin näkemuseroihin voi yhtenä syynä pitää sitä, mitä eräs kasvattaja haastattelussa totesi, että vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia siitä mitä päiväkodin arki todellisuudessa on. Varsinkin pienten lasten kanssa iso osa ajasta menee perushoittoon ja virikkeiden tarjoaminen saattaa jäädä vähemmälle. Suurin osa vanhemmista oli kuitenkin sitä mieltä, että päiväkotitoiminta tarjoaa riittävästi virikkeitä lapsille.

Kysyimme haastateltavilta, kuinka paljon lapsi heidän mielestään tarvitsee kodin ulkopuolisia virikkeitä. Kaksi haastateltavista vanhemmista totesi tarkan määrittelyn olevan vaikeaa. Toinen heistä sanoi sen olevan yksilöllistä ja riippuvan monesta asiasta, kuten ajasta ja mielentilasta.

"Ei sillai voi mun mielestä määritellä että kaksi tuntia viikossa niinku vaatii virikkeitä, musta se on hirveen yksilöllistä. Ja se riippuu ajasta ja mielentilasta ja, vanhemman mielentilasta ja lapsen mielentilasta ja.. Se on niin monen

asian summa. Enemmänkin sitä vois vähän niinkun kuulostella, et mut vois niinku muutenkin mennä vähän ihmisten ilmoille.” (Ä2)

Yksi vanhemmista oli sitä mieltä, että alle kolmevuotias lapsi tarvitsee kodin ulkopuolisia virikkeitä, ja lähempänä kolmea ikävuotta tarve kasvaa useampaan kertaan viikossa. Lähestyessä kouluikää tarve kasvaa entisestään. Yhden äidin mielestä virikkeiden tarve alkaa lisääntyä kahden ja kolmen vuoden ikäisenä.

”Joo kyl mä sanoisin ehkä et kahden ja kolme ikävuoden kieppeillä on se, sen lisääntymisen tarve virikkeille. Toki pienetkin tarvii mut se on niin erilaista. Niille riittää sitten vähemmän.” (Ä4)

Haastateltavista kasvattajista kaksi sanoi määrittelemisen olevan vaikeaa. Kaksi kasvattajista oli yhtä mieltä siitä, että pienet lapset eivät juurikaan tarvitse kodin ulkopuolisia virikkeitä, etenkin jos heillä on sisaruksia. Heidän mukaan kolmen ikävuoden jälkeen virikkeitä kaivataan jo enemmän, mutta niitä saa riittävästi esimerkiksi kerhoista. Kaikki neljä kasvattajaa olivat sitä mieltä, että päiväkotiki ei ole ainoa paikka, jossa kodin ulkopuolisia virikkeitä on tarjolla.

”Se riippuu paljon iästä et alle kolmivuotias tuskin tarttee yhtää mitään hirveesti... et sitte ku on 3, 4 ja viis ni sitte vähä enemmän koko ajan et sit voi sitä vähä lisätä, mut eihän sitä pysty millää määritellä sitä aikaa et minkäläistä ja miten paljon sitä tarvii.. et kylhän tietysti jo viis kuus -vuotias tarvii, mut saahan sitä monen muun asian kautta ki ku vaan täältä päivähoitosta.” (T3)

5.3 Vanhempien merkitys lapselle

Tiedustelimme haastateltavilta, mitä ajatuksia seuraava väittämä heissä herätti;

”Täysin tutkimatta lienee se, missä määrin taustana lapsen pitämiseksi päivähoitossa vanhemman ollessa kotona on se, että vanhemmat eivät oivalla omaa merkitystään lapselle.” (Heino, Kekkonen, Känkänen 2005:156.)

Haastateltavista vanhemmista kaksi oli sitä mieltä, että väittämässä ei ole perää. He uskoivat vanhempien tuntevan oman merkityksensä lapsilleen, sillä pääosa vastuusta ja ajasta on kotona. He myös totesivat, että silloinkin kun itse on kotona ja laittaa lapsen hoitoon, taustalla on ajatus lapsen parhaasta. Eivätkä he pitäneet pahana asiana sitä, että haluaa välillä itsekin hengähtää.

”Ainakin ite tiedän, et oon ihan loistava äiti, ja vielä parempi sitten kun saan välillä vähän hengähtää.” (Ä1)

Kaksi muuta äitiä olivat sitä mieltä, että väittämä voi jossain määrin pitää paikkansa, mutta itse kokevat tietävänsä oman merkityksensä omille lapsilleen. He toivat esille myös ajatuksen siitä, että nyky maailma on mennyt niin kiireiseksi, ettei aikaa lapsille ja perheelle jää tarpeeksi. Töitä tehdään paljon ja ne seuraavat usein myös kotiin, jolloin lapset voivat jäädä

toiseksi työnteolle. Haastateltavat uskoivat että silloin vanhemmuuden merkitys väistämättä alkaa hävitä, kun ei enää pysty tekemään asioita joita haluaisi. He uskoivat, että arkielämän rutiineissa käsitys vanhempana voi vääristyä. Ja kun lapsi alkaa oireilla, olisi jo aikaisemmin pitänyt huomioida, ettei kaikki lapsen kannalta olekaan hyvin. Heidän mielestään vanhemman merkitys lapselle on ääretön, tuki ja turva lapselle, ensimmäinen roolimalli, joka auttaa luomaan minäkuvausta lapselle. Vanhempi on se henkilö johon lapsi luottaa ja on hänelle kaikki kaikessa.

"Niin sanotaanko niin, et nyky maailma on mennyt niin kiireiseksi et vaiks se olis se käsitys siitä perheestä ja merkityksestä miten lapsen kans toimitaan ja näin et minäkäläinen merkitys meil vanhemmilla on mutta se on eri asia et pystyyks sitä täs nyky maailmas toteuttaa. Et se on ehkä se ongelma tällä hetkellä et kaikkeen on kiire ja kaikki asiat helpottuu mukamas et pitää pystyy, mut koko ajan vaaditaan vaan enemmän ja enemmän mitä pitää pystyy tekemään. Ja työt on usein viel semmosia mitä joudutaan tuomaan kotiin. Niin kyl se vanhemman merkitys siinä niinku hävi väistämättä, et sä et pysty enää tekee välttämättä semmosii asioita mitä sä haluisit." (A3)

"No kyllähän se (vanhemman merkitys lapselle) on se tuki ja turva ja se ensimmäinen roolimalli joka sieltä tulee, et tavallaan joka luo sitä minäkuvausta lapselle... Et kyl se on ihan ääretön se vanhemman merkitys lapselle." (Ä4)

Henkilökunnan jäsenistä kolme oli sitä mieltä, että väite voi olla ainakin osittain totta. Yksi heistä pohti, eivätkö vanhemmat ymmärrä omaa merkitystään lapselle, vai onko syynä lapsen viemiselle päivähoitoon - siinä tapauksessa kun vanhempi itse on kotona - se, ettei itse viitsi tai jaksaa ottaa vastuuta kasvatuksesta.

"Sitä on niin helppo sysätä sitä vastuuta toiselle enemmän.. ei tarvi ottaa ite niin paljoo sitä vastuuta että ku lapsi kiukuttelee tai muuta vastaavaa se on aina helppo työntää sinne hoitoon... et ehkä ne ei ymmärrä sitä omaa merkitystää sitte et ois tarkeitä et lapsi sais olla kotona omien vanhempien kanssa sitte." (T4)

Vanhempien merkityksestä lapselle kaksi kasvattajaa totesi, että se on perusta koko elämälle, ja että vanhemmat ovat loppuelämän tuki ja turva lapselle. Toinen heistä sanoi, että vanhempien ja lasten välisen suhteen kehittymisen kannalta olisi tärkeää, että aikaa yhdessä vietettäisiin mahdollisimman paljon. Yksi äiti totesi vanhempien olevan parhaat mahdolliset kasvattajat lapsilleen, ja yksi äideistä sanoi, että lapsen ja vanhemman välisen suhteen tulisi olla tiivis ja lämmin.

"Sehän on se ensimmäinen ja se on kuitenkin se oma äiti ja se mun mielestä vanhempien ja lasten välinen suhde pitäis olla sellanen tiivis ja lämmin ja semmonen en mä tiää jos sit sen pistää päivähoitoon ni kehittykö se samalla tavalla" (T1)

Yksikään haastateltavista ei ollut täysin samaa mieltä siitä, että vanhemmat eivät ymmärtäisi omaa merkitystään lapselle. Heinon, Kekkosen ja Känkäsen pohdinta siitä, että kotona olevat vanhemmat pitävät lasta päivähoitossa, kun eivät ymmärrä omaa merkitystään lapselle, ei

meidän tutkimustulostemme valossa saa suurta vastakaikua. Kaikki haastattelemamme vanhemmat pitivät omaa rooliaan tärkeänä lapselle. Yksi vanhemmista ihmettelikin heti väittämän esittämisen jälkeen, että *"Kuka tämmöstä on sanonut?"*.

5.4 Ajatuksia päivähoidosta ja päivähoitolaista

Kysyimme haastateltavien mielipiteitä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta eli mitä ajatuksia heissä herättää se, että laki oikeuttaa kaikki alle kouluikäiset lapset saamaan kunnan järjestämän päivähoitopaikan.

Kaksi äideistä piti subjektiivista päivähoito-oikeutta hyvänä asiana.

"Oon tyytyväinen, että tällänen laki on olemassa. Ollaan puuttumassa ja ollaan ottamassa sitä oikeutta kovasti pois, paljon ollaan ehkä vastaan, mut kyl on omat kokemukset hyviä." (Ä1)

Kaikki neljä kasvattajaa oli sitä mieltä, että on väärin kun kaikilla perheillä on samanlainen oikeus päivähoitoon. Heidän mielestään lapsen olisi parempi olla kotona kuin päiväkodissa, mutta subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä yhä useampi tuo lapsensa päivähoitoon vaikka voisivat hoitaa lapsensa kotona.

"Mun mielestä se on väärin. Se on eri asia jos lapsella on joku semmonen niinku ongelmia kotona tai muualla et lapsen on oikeesti parempi olla hoidossa tai jos siitä on jotain hyötyä ja tukea lapsen elämässä muuten mut muuten mä en sit niinku ymmärrä jos on normaalit perheolosuhteet ja koti ni en näe mitään niinku syytä miks lapsen tarttis olla hoidossa." (T2)

lakkain kasvattajista reagoi muita voimakkaammin kysymykseen ja piti epäoikeudenmukaisena sitä, että jollain ryhmällä on etuoikeuksia muihin nähden.

"Mä en ymmärrä tällästä lakia et on oikeuksia... niin kauan ku jokaisella vanhukseksi on oikeus vanhusten... Vanhainkotipaikkaan koska ne saa odottaa monta vuotta ennen ku pääsee mihinkää, et ei voi olla et jollaki ryhmällä kansalaisista on etuoikeus kaikkee saada..." (T4)

Kaksi äideistä ei pitänyt subjektiivista päivähoito-oikeutta kaikille perheille suotavana, he olisivat valmiita rajoittamaan päivähoito-oikeuden käyttöä kotona olevien vanhempien osalta.

5.4.1 Päivähoito-oikeus vanhemman ollessa kotona

Tiedustelimme vanhemmilta ja kasvattajilta heidän näkemyksiään subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen silloin kun vanhempi on kotona.

Yksi äideistä oli sitä mieltä, että kotona olevilla vanhemmilla pitää olla yhtäläinen oikeus lapsen päivähoitoon kuin työssä käyvillä.

“No musta se on kyllä ihan oikein, vaikka ite oonki kotona. Mutta kyl mä välillä ite oon niin kovilla kahden lapsen kanssa kotona, et kyllä mä soisin sen (subjektiivisen päivähoito-oikeuden) kaikille.” (Ä2)

Kolme vanhempaa olisi valmiita rajoittamaan subjektiivista päivähoito-oikeutta kotona olevien vanhempien osalta. Kaksi heistä oli sitä mieltä, että kotona olevien äitien osalta päivähoitoa pitäisi rajoittaa niin, että he eivät saisi tuoda lapsiaan viitenä päivänä viikossa hoitoon. Kolmas äiti taas kartottaisi kotona olevien vanhempien lasten päivähoitotarpeen keskustelujen avulla.

“Et se ei olis niin helppoa vaan viedä niitä hoitoon ku se vaatis sen keskustelun. Ne, jotka sitä oikeesti ei tartte ni ei jaksa käydä sitä prosessia läpi.” (Ä3)

Kasvattajat olivat yksimielisiä siitä, että kotona olevilla vanhemmilla ei pitäisi olla subjektiivista oikeutta lastensa päivähoitoon. Heidän mielestään kotona olevien vanhempien lapset tulisi olla päivähoitossa ainoastaan sosiaalisin perustein eli silloin jos lapsen on parempi olla hoidossa kuin kotona.

Tutkimustulosten perusteella suurin osa, seitsemän kahdeksasta haastatellusta, olisi valmiita rajoittamaan subjektiivista päivähoito-oikeutta kotona olevien vanhempien osalta. Tulosten valossa valtiovarainministeriön valtiosihteeri Raimo Sailaksen tekemä ehdotus vuonna 2004 subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisesta kotona olevien vanhempien osalta saa kannatusta.

Vanhemmat ja kasvattajat olivat yksimielisesti valmiita rajoittamaan kotona olevien vanhempien päivähoito-oikeutta, mutta heillä oli keskenään selkeä näkemys ero siinä, miten päivähoito-oikeutta tulisi näissä tapauksissa rajoittaa. Vanhemmat tyytyisivät lyhentämään kotona olevien vanhempien lasten hoitoaikoja kun taas kasvattajien mielestä tällaisissa tapauksissa ainut syy lapsen päivähoitoon tulolle olisi sosiaaliset perusteet. Sosiaali- ja terveysministeriö teki vuonna 2004 selvityksen kotona olevien vanhempien päivähoiton käytöstä, jonka mukaan päivähoitoa ei juurikaan perusteettomasti käytetä. Ainoastaan 10 % päivähoitosta olevilla lapsilla oli vanhempi kotona tämän selvityksen mukaan. (Vuolle 2007: 8.) Saamiemme tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että kasvattajien halu rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeuden käyttöä kotona olevien vanhempien osalta kertoisi siitä, että päivähoito-oikeutta käytetään perusteettomasti.

5.4.2 Päivähoidon asema

Kaksi kasvattajista piti päivähoiton tärkeimpänä tehtävänä vanhempien tukemista heidän kasvatustehtävässään. Kaksi päivähoiton työntekijää taas piti tärkeimpänä päivähoiton tehtävänä turvallisuuden luomista ja lapsen perustarpeiden täyttämistä.

“Et saa ruuan ja saa nukkua ja et vanhemmat saa olla rauhas siellä töissä.”
(T4)

Yksi äideistä nosti myös esille turvallisuuden luomisen päivähoiton tärkeimpänä tehtävänä.

“Et mä haluan luottaa siihen et kun mä tuon lapseni tänne ni sil on hyvä olla tääl ja turvallinen olo. Et ei käy mitää mitä on jossain tuol käyny... Et se täytyy olla semmonen taattu.” (Ä4)

Kaksi äideistä piti päivähoitoa tärkeänä lapsen sosiaalisten taitojen kehittäjänä sekä virikkeellisyden tarjoajana. Yksi äiti nosti tärkeimmäksi päivähoiton merkityksen lapsen sosiaalisten taitojen kehittäjänä sekä tärkeänä kouluun valmistavana tekijänä.

Haastatelluista alle puolet mainitsi päivähoiton tärkeimpänä tehtävänä turvallisuuden luomisen, mikä mahdollisesti kertoo siitä, että päiväkodin tehtävä ja merkitys on vuosien saatossa muuttunut niin, että perusturvan ja hoidon antamista lapselle ei enää pidetä yksinään riittävänä. Toisaalta asiaa voidaan myös lähestyä niin, että ehkä päivähoitoa pidetään Suomessa korkeatasoisena, ja turvallisuus nähdään päiväkodin oletusarvona, jolloin sitä ei erikseen tarvitse edes mainita.

Suurin osa äideistä piti päiväkodin tärkeimpänä tehtävänä lapsen sosiaalisten taitojen kehittämistä, mikä varmasti osaltaan kertoo siitä, että vanhemmat pitävät päivähoitoa merkittävänä tekijänä lapsen oppimisen ja kehittymisen kannalta.

5.4.3 Kehittämisaatuksia päivähoitolakiin

Tiedustelimme haastateltavilta, että pitäisikö päivähoitolakia muuttaa tai kehittää vai olivatko he tyytyväisiä siihen tällaisenaan.

Yksi äideistä olisi valmis muuttamaan subjektiivista päivähoito-oikeutta niin, että kotona olevien vanhempien lapset saisivat päivähoitoa korkeintaan kolmena päivänä viikossa ja silloinkin hoitopäivät voisivat olla lyhyempiä.

Toinen äiti otti puheeksi tarhapaikkojen niukkuuden ja sen, että lapsi saatetaan joutua viemään kauas kotoa hoitoon. Tarhapaikkojen niukkuudesta johtuen äiti harmitteli sitä, että

saman perheen lapset eivät aina mahdu samaan päiväkotiin. Hänen mielestään pitäisi kehittää uusi päivähoito systeemi, jossa kotona olevien vanhempien lapsille olisi oma hoitopaikka, jolloin työssä käyvät vanhemmat saisivat omat lapsensa lähimpään tarhaan. Perusteluiksi äiti sanoi sen, että usein kotona olevien vanhempien lapset ovat puolipäivä hoidossa, mutta vievät näin kuitenkin kokopäiväisen lapsen hoitopaikan.

“Et niille pitäis kehittää joku semmonen oma tarha tai päiväkoti mihin voi viedä lapsen et on tarhaa vastaava mut ei näiden kokopäiväisten tarha. Et ois ihan järkevää koska noi paikat on aika kiven sisällä saada.” (Ä3)

Kaksi kasvattajista kehittäisi päivähoitolakia niin, että päivähoitopaikat olisivat vain niille, jotka niitä oikeasti tarvitsee. Heidän mielestään asiaa pitäisi tarkastella lapsen näkökulmasta eli jos lapsella on parempi olla päivähoitossa kuin kotona niin silloin heille pitäisi paikka päiväkodista järjestää. Kasvattajat kokivat, että nykyisellään subjektiivista päivähoito-oikeutta käytetään välillä hyväksi ja moni sitä tarvitseva perhe jää ilman päivähoitopaikkaa.

“Ne, jotka oikeesti tarttee sitä paikkaa ni ei saakkaa paikkaa. Tuntuu et vanhemmat ei käsitä sit niinku ollenkaan sitä, että heillä on vaan oikeus ni sen takii tuodaan.” (T2)

Yksi kasvattajista oli myös valmis muuttamaan subjektiivista päivähoito-oikeutta niin, että hoitopaikan saisi vain sitä tarvitsevat. Hänestä tuntui, että nykyisellään osa vanhemmista tuo lapsensa “huvikseen” hoitoon ja ne, jotka sitä oikeasti tarvitsisi, joutuu jonottamaan päivähoitopaikkaa pitkäänkin.

“Nii et sitte on ne, jotka tarvii oikeesti sitä (päivähoitopaikkaa) ni sit ne jonottaa, et ku on kuitenkin vanhempii, jotka oikeesti sitä tarvii ja sitte osa tuo lapsensa tänne huviksee.” (T3)

Kaksi äideistä olisi valmiita muuttamaan päivähoitolakia kotona olevien vanhempien osalta niin, että heidän lastensa hoitopäivät olisivat lyhyempiä tai hoitopäivien lukumäärä olisi alle viisi päivää viikossa. Toinen äideistä painotti, että haluaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyvän vaikka joidenkin perheiden osalta hoitoaikoja lyhennettäisiinkin.

“Mä en tiedä et mikä ois sit hyvä ratkasu, mutta olis hyvä jos siinä olis joku juttu ettei kuitenkaan kaikki äidit, jotka on kotona niin tois viitenä päivänä viikossa lapsia hoitoon. Et joo mä haluan et kaikil on oikeus siihen, mut en tiedä miten sitä sais mietittyä just et esimerkiks sitä määrää.” (Ä4)

Yksi kasvattajista muuttaisi päivähoitolakia joustavammaksi. Hänen mielestään suuri syy siihen, miksi kotona olevien vanhempien lapset ovat hoidossa, on pelko hoitopaikan menetyksestä silloin, jos lapsen ottaa sieltä pois työttömyyden tai muun syyn takia. Joustavuudella kasvattaja tarkoitti sitä, että lapsen hoitopaikka säilyisi vaikka vanhempi ottaisi lapsen välillä pois esimerkiksi työttömyyden tai vanhempainvapaan ajaksi.

“Et se pitäis olla joustavampi toi laki, ettei sitä tarvi pitää viittä vuotta sitä paikkaa ja pelätä et menettää sen, että voi ottaa työpaikan tai jos menettää työpaikan ni voi heti ottaa sen lapsen pois sieltä päivähoidosta.” (T4)

Vaikuttaisi siltä, että subjektiivisessa päivähoito-oikeudessa olisi kehittämisen tarvetta. Kukaan haastateltavista ei ilmaissut täyttä tyytyväisyyttään lakiin nykyisessä muodossa. Kaikki vanhemmat muuttaisivat päivähoitolakia kotona olevien vanhempien osalta niin, että heillä ei olisi oikeutta lapsensa kokopäiväiseen hoitoon. Tuloksista voisi päätellä, että Lea Pulkkisen (2002:158) puolustama osapäivähoito kokopäivähoidon sijaan saisi kannatusta vanhempien osalta.

Kasvattajat kokivat, että nykyisellään subjektiivista päivähoito-oikeutta käytetään välillä hyväksi. He lähtisivät kehittämään lakia niin, että päivähoitopaikan saisivat vain sitä tarvitsevat ja lapsen etu tulisi aina huomioida; onko lapsen parempi olla hoidossa kuin kotona. Näyttäisi siltä, että kasvattajat olisivat halukkaita luopumaan subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta, eli kaikilla ei tulisi olla oikeutta käyttää päivähoitopalveluja.

6 Pohdinta

Olemme opinnoissamme suuntautuneet lapsen ja perheen hyvinvointiin ja suoritamme lastentarhanopettajan pätevyyden. Kummallakin meistä on kokemuksia päiväkodista työympäristönä ja vahva kiinnostus siihen tulevana työpaikkana. Työssämme olemme kohdanneet paljon erilaisia perheitä, jotka toteuttavat subjektiivista päivähoito-oikeuttaan eri tavoin. Osa perheistä haluaa hyödyntää oikeuttaan myös vanhemman ollessa kotona, kun taas osa vastaavanlaisessa tilanteessa haluaa pitää lapsensa kotihoidossa.

Subjektiivinen päivähoito-oikeus on mahdollistanut sen, että vanhemmat - olivat he työssä tai eivät - saavat lapselleen päivähoitopaikan. Koska oikeus päivähoitoon on tasapuolinen kaikille, on mahdollista, että kotona oleva vanhempi saa paikan lähipäiväkodista kun taas työssä käyvä naapuri saattaa joutua viemään lapsensa useiden kilometrien päähän hoitoon. Pitäisikö siis työssäkäyvillä vanhemmilla olla etuoikeus lähipäiväkodin jonotuslistalla? Entä vanhempi, joka tuo vuoden ikäisen lapsensa hoitoon saadakseen omaa aikaa, pitäisikö häneltä kieltää oikeus päivähoitopaikkaan vedoten huonoihin perusteluihin?

Toisaalta perheiden tilanteet ovat hyvin yksilöllisiä. Toiset tarvitsevat enemmän tukea lasten kasvatuksessa, etenkin jos tilanteeseen liittyy henkisiä tai fyysisiä sairauksia, tai muita jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä. Jaksaminen tai jaksamattomuus arjen pyörytyksessä ei aina ole näkyvää, se voi olla myös piilevää. Ei ole itsestäänselvyys hakea apua kun omat voimat eivät riitä. Kuka silloin on oikea ihminen sanomaan, kuka todella on sen tuen tarpeessa ja kuka ei? Onko kuitenkin parempi, että päivähoito-oikeus on subjektiivinen ja siten taattu oikeus kaikil-

le, jolloin perheiden ei tarvitse erottua joukosta ongelmiseen, vaan kaikki saavat lähteä samalta viivalta? Nämä ovat niitä asioita, joihin olemme päiväkodissa työskennellessämme törmänneet, ja samoista asioista keskustellaan tiuhaan lehtien mielipidepalstoilla samoin kuin internetin keskustelupalstoilla.

Subjekttiivinen päivähoito-oikeus on siis yhteiskunnallisestikin puhuttava aihe, eikä varmasti vähiten sen kustannussyistä. Kuntaliitto teki vuoden 2010 lopussa selvityksen päivähoito-oikeuden rajaamisesta osapäiväiseksi niille lapsille, jotka eivät tarvitse kokopäivähoitoa. Selvityksen mukaan kunnat voisivat säästää vuodessa 60 miljoonaa euroa, jos kotona olevien vanhempien lapset olisivat osapäivähoidossa kokopäivähoidon sijaan. Jos säästöt todella olisivat näin merkittävät, tuntuu erikoiselta, että subjektiivista päivähoito-oikeutta ei ole alettu rajoittamaan. Kuntaliiton selvityksessä enemmistö päivähoitoon asiakkaista oli päivähoito-oikeuden rajaamisen puolella kotona olevien vanhempien osalta, ja samaa kertoivat meidänkin tutkielmamme tulokset. Kunnallinen päivähoito nykyisellään edustaa sosiaalipoliittista universalismia ja ilmeisesti se pyritään säilyttämään koko kansan palveluna. (Kuntaliiton internetsivut 2010.)

Talouselämän voidaan olettaa olevan subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämisen kannalla, sillä taloussanomien otsikoi internetsivuillaan (2011) näyttävästi: "*Varo, näin kodista tulee vankila*", artikkelissa kerrottiin miten kotiin jääminen lasten kanssa useammaksi vuodeksi voi pilata naisen mahdollisuudet työelämässä pysyvästi. Taloussanomissa asiantuntijat kritisoivat kuntia siitä, että nämä kannustavat äitejä jäämään kotiin kotihoidon turvin. Asiantuntijat pitivät kotihoidontukea ansana, johon nainen voi jäädä loukkuun ja pudota jopa köyhyyteen. Yhteiskuntamme ei siis tämän perusteella suosi kotiäiteyttä vaan kannattaa lasten hoitoon viemistä heti, kun mahdollista, jotta äiti ei putoa työelämän kehityksestä pois.

Nykyään yhä useammat äidit hyödyntävät kotihoidontukea, jotta voisivat viettää lapsen ensimmäiset elinvuodet kotona, joka on merkittävin ajanjakso ajatellen lapsen varhaista kiintymyssuhdetta sekä emotionaalista kehittymistä. Työelämän näkökulmasta katsottuna tämä ei kuitenkaan ole järkevää, sillä silloin on olemassa riski, että putoaa työelämästä pois. Voisiko siis kärjistäen ajatella, että jos haluat hoitaa lastasi kotona tämän ensimmäisten kasvunvuosien ajan, niin todennäköisesti putoat köyhyyteen sillä paluuta työmarkkinoille ei enää ole. Tämän pohjalta moni varmasti kiittää subjektiivista päivähoito-oikeutta, joka mahdollistaa äitien työssä käynnin ja leivässä pysymisen.

Toteutimme haastattelut avoimin mielin, ja tarkoituksenamme oli saada konkreettisia kokemuksia ja näkemyksiä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Saimme samalla itsekkin paljon uutta ajateltavaa, ja huomasimme, että aihe on vielä moniulotteisempi kuin olimme uskoneetkaan. Ihmisten näkemykset subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta näyttävät riippuvat

pitkälti omasta tilanteesta. Vaaditaan asiaan paneutumista ja huolellista pohdintaa, jotta voitaisiin ymmärtää asian eri puolia.

Tutkimuksen tulokset sinänsä eivät olleet kovin yllättäviä. Haastatteluista saamamme aineisto vastasi aika pitkälti niitä käsityksiä, joita meille oli aikaisemmin muodostunut työelämän kokemusten, aiempien tutkimusten ja aiheeseen liittyvän teorian perusteella. Vanhempien ja henkilökunnan jäsenten näkemykset erosivat toisistaan jossain kohtaa paljonkin, kun taas vanhempien näkemykset keskenään olivat hyvin samankaltaisia, samoin kuin henkilökunnan. Myös yhtäläisyyksiä osapuolten mielipiteissä oli. Esimerkiksi jotkin huolenaiheet olivat pitkälti yhteisiä, kuten se, että osapäiväiset lapset joiden vanhemmat ovat kotona, vievät päivähoitopaikkoja niiltä lapsilta jotka tarvitsisivat kokopäivähoitoa vanhemman käydessä töissä. Myös sosiaaliset perusteet hoidolle huomioitiin tasapuolisesti. Selvempiä eroavaisuuksia osapuolten mielipiteissä oli esimerkiksi siinä, että kasvattajat antoivat enemmän arvoa lapsen ja vanhemman väliselle yhteiselle ajalle, kun vanhemmat monesti korostivat päivähoiton tuomia virikkeitä ja sen positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykselle.

Haastattelijoina ja tutkijoina toimiminen tuntui aluksi vaikealta. Meidän on täytynyt jatkuvasti olla tietoisia omista mielipiteistämme ja asenteistamme, jotta olemme voineet neutraalisti keskittyä tutkittavaan aiheeseen. Neutraali asenne aiheeseen tuli näkyä etenkin haastattelu-tilanteissa. Vaarana muuten olisi, että olisimme johdatelleen keskustelua johonkin suuntaan, tai jopa tahattomasti jättäneet huomioimatta joitakin asioita aineistoon liittyen. Haastattelu-tilanne oli meille muutenkin uusi tilanne, ja pelkästään sen takia jännittävä.

Opinnäytetyömme lähti liikkeelle keväällä 2010, kun pohdimme, minkälainen aihe meitä kiinnostaisi. Pidimme tärkeänä aiheen valinnassa sitä, että se on ajankohtainen ja meitä henkilökohtaisesti lähellä oleva ja meitä kiinnostava. Oli selvää, että aihe liittyy päivähoitoon, sillä suuntaudumme kumpikin lapsen ja perheen hyvinvointiin ja näemme päiväkodin tulevaisuuden työpaikkanamme. Hahmottelimme ja rajasimme aihetta pitkään, kunnes aloitimme tutkimuksen työstämisen varsinaisesti vasta syksyllä 2010. Suunnittelimme tutkielmaa huolellisesti ja pitkään, ja joulukuussa 2010 toteutimme haastattelut yhteistyöpäiväkodissamme.

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus aiheena on hyvin laaja ja monipuolinen, joten sen rajaaminen tutkimusta suunniteltaessa oli hankalaa. Samoin myös tavoitteiden rajaaminen oli vaikeaa; suurimmaksi haasteeksi osoittautui niiden rajaaminen niin, että ne olisivat realistisia, mutta toisivat myös jotakin uutta tietoomme. Aihetta on tutkittu paljon aikaisemminkin, joten uuden tiedon tuottaminen ja oikean painopisteen löytäminen on ollut haaste. Rajasimme tutkimuksen vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan näkemyksiin subjektiivisesta päivähoitosta, ja toisessa tutkimuskysymyksessä keskityimme siihen, miten se palvelee lapsen etua.

Henkilökohtaisia tavoitteitamme olivat aiheeseen tutustuminen ja sen tarkastelu avoimin mielin sekä sitä kautta oman ammatillisuutemme kehittäminen. Lisäksi halusimme osata toimia tutkijoina eettisesti. Koemme saavuttaneemme henkilökohtaiset tavoitteemme hyvin. Olemme matkan varrella perehtyneet aiheeseen useasta näkökulmasta ja se on ollut meille antoisaa. Oman ammatillisuuden kehittäminen on melko suuri tavoite, mutta olemme sitäkin rohkeasti tavoitelleet. Olemme saaneet eväitä tulevaan uraamme sosiaalialan ammattilaisina perehtymällä tutkimuksen taustaan ja teoriaan, pohtimalla tutkimuksen eettisiä näkökantoja prosessin edetessä sekä opettelemalla ylipäätään toimimaan tutkijoina. Olemme pitäneet eettiset näkökulmat mielessämme jatkuvasti tutkimusta tehdessä ja olemme mielestämme toimineet eettisesti korrektisti.

Haastattelukysymysten asettelu oli yksi haastavimmista tehtävistä joita kohtasimme aineistoa kerättäessä. Pohdimme niitä tarkkaan, jotta saisimme niiden avulla vastauksia meitä kiinnostaviin asioihin. Kysymysten tuli liittyä tutkimuksen taustaan ja teoriaan. Kysymysten piti olla sellaisia, että niiden vastaukset vastaisivat meidän tutkimuskysymyksiimme. Meidän piti löytää kaikki olennaiset kysymykset, sillä saisimme vain yhden mahdollisuuden haastatella näitä vanhempia ja kasvattajia. Kysymysten asettelu osoittautui huomattavasti vaikeammaksi tehtäväksi kuin olisimme uskoneet, ja aineistoa purettaessa jouduimme pohtimaan, olimmeko siinä onnistuneet.

Yhteistyömme on sujunut hyvin. Olemme opiskelujen aikana tehneet lukuisia töitä yhdessä ja olemme tottuneet toistemme työskentelytapoihin. Olemme oppineet toimimaan sujuvasti yhdessä ja ymmärtämään toinen toistamme. Vaihtelevat elämäntilanteemme ovat jonkin verran vaikuttaneet työnjakoon; välillä toinen on ollut aktiivisempi osapuoli ja välillä toinen. Olemme osittain tehneet työnjakoa ja tehneet töitä itsenäisesti aikataulullisista syistä. Työnjako on kuitenkin mielestämme sujunut hyvin ja olemme myös järjestäneet aikaa yhteisille keskusteluille ja pohdinnoille aina tarpeen vaatiessa.

Tutkielman toteutus on ollut pitkä ja haastava matka. Myös aiheen herkkyyden takia, mutta ennen kaikkea sen takia, että tutkijoina olemme vasta aloittelijoita. Olemme kohdanneet monenlaisia ongelmia matkan varrella, ja oppineet monia asioita kantapään kautta. Vaikka matkamme on ollut työläs, on se ollut meille myös hyvin antoisaa. Olemme saaneet oppimiskokemuksia tutkijoina sekä olemme saaneet lähemmän kosketuksen päivähoitopolitiikkaan, ja siten eväitä tulevaan työelämään.

Subjektivista päivähoito-oikeutta olisi kiinnostavaa tutkia enemmän vanhempien näkökulmasta. Päivähoitolakia on tutkittu niin poliittisella tasolla kuin kasvatustieteiden ammattilaisten keskuudessa, mutta päivähoito-oikeutta käyttävien ääni jää usein kuulematta. Opinnäytetyösämme tulee esille se, että vanhemmillä on paljon mielipiteitä sekä kiinnostusta asiaa koh-

taan, joten subjektiivista päivähoito-oikeutta olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin vanhempien näkökulmasta.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi osapäivähoito vaihtoehtona kokopäivähoidolle. Osapäivähoito saa opinnäytetyössämme huomiota. Teoriaosuudessa sitä puolustaa Lea Pulkkinen ja haastatteluissa vanhemmat sekä kasvattajat pitävät sitä varteenotettavana vaihtoehtona kokopäivähoidossa oleville lapsille, joiden vanhempi on kotona. Tutkimuksessa voisi perehtyä siihen miksi osapäivähoito ei ole yleisempää vaikka sille puolustajia näyttäisi olevan. Muita tutkimuskysymyksiä voisi olla; Olisiko osapäivähoito kustannustehokkaampaa kuin kokopäivähoito, ja pitäisikö sitä markkinoida enemmän, varsinkin kotona oleville vanhemmille.

7 Prosessin arviointi

Seuraavaksi arvioimme opinnäytetyöprosessimme toteutumista eri näkökulmista. Tarkastelomme sen luotettavuutta, eettisyyttä sekä tavoitteiden saavuttamista.

7.1 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on kyse tutkimuksen luotettavuudesta. Laadullisissa tutkimuksissa on paljon tutkijoiden omaa pohdintaa, joten suurin luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse. Luotettavuuden arviointi ei perustu ainoastaan tutkimuksesta tehtyihin päätelmiin ja tuloksiin vaan koko prosessiin, sen takia on tärkeää, että tutkimuksessa kerrotaan mahdollisimman tarkasti, mitä on tapahtunut aineistonkeruussa ja sen jälkeen. Jotta tutkimustekstiin saadaan mahdollisimman tarkasti kirjattua koko prosessi, on tutkijoiden hyvä pitää haastattelupäiväkirjaa, johon voi kirjata huomioita haastateltavista, heidän reaktioistaan kysymyksiin ja itse haastattelutilanteen tunnelmasta. (Eskola & Suoranta 2000: 210, 213.)

Ymmärrämme olevamme itse tutkijoina tärkeimpiä luotettavuuden kriteerejä, ja olemme pyrkineet raportissamme kuvaamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksemme etenemistä. Olemme tutkijoita aloittelijoita, joten olemme matkalla kompuroineet useamman kerran, ja sen takia myös tutkimuksen etenemistä on ollut välillä vaikea kuvata. Olemme kuitenkin pyrkineet raportoimaan aineiston keruun ja analyysin vaiheet mahdollisimman tarkasti.

Aineiston arviointia ajatellen tulee kiinnittää huomiota myös aineiston merkittävyyteen, analyysin kattavuuteen sekä analyysin toistettavuuteen. Merkittävyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkijalla on realistinen käsitys tutkimuksensa kulttuurisesta paikasta ja ymmärtää sen, että haastattelijana hän on aktiivisesti tuottamassa aineistoa myös haastattelutilanteissa. Analyysin kattavuutta riittäväksi on laadullisessa tutkimuksessa vaikeata etukäteen määritellä. Liikaa ei kannata ahnehtia, mutta ei liian pienikään otos luotettavuutta paranna. Kattavuus

tarkoittaa myös sitä, että tutkijat eivät perusta tulkintojaan satunnaisiin otoksiin aineistosta vaan käyttävät koko aineistoaan pohjana tekemilleen tulkinnoille. Analyysin toistettavuus vaatii sitä, että tutkijat esittävät analyysissään käyttämänsä tulkinta- ja luokittelusäännöt niin hyvin, että samoilla säännöillä toinen tutkija päätyy samoihin tulkintoihin. (Eskola & Suoranta 2000: 214-216.)

Koemme tutkimuksemme olevan sinänsä merkityksellinen, että sen aihe ja tutkimuskysymykset ovat ajankohtaisia ja paljon keskustelua herättäviä. Toisaalta tutkimuksen merkittävyys kärsii sen laajuuden vuoksi; tutkimus on opinnäytetyölaajuinen ja otannaltaan melko suppea. Subjektiiivisesta päivähoito-oikeudesta on myös tehty muita tutkimuksia. Emme ole opinnäytetyöllämme tuottaneet laajaa, uutta tietoa aiheesta, mutta voimme verrata tutkimuksemme tuloksia aikaisemmin tehtyihin tuloksiin.

Aineiston kattavuus otannaltaan on melko suppea. Olemme aineistoa kerätessämme haastatelleen neljää vanhempaa ja neljää päivähoiton henkilökunnan jäsentä. Vaikka haastateltavien määrä sinänsä ei ole kovin suuri, olemme kuitenkin käyttäneet aineistoa kokonaisuudessaan. Emme siis ole poimineet aineistosta vain satunnaisia otoksia lähempää tarkastelua varten.

Olemme raportoineet käyttämämme metodit tarkasti, mikä periaatteessa viittaisi tutkimuksen toistettavuuteen. Eli jos toinen tutkija tekisi tutkimuksen täysin samalla tavalla, hän saisi samanlaiset tulokset. Mutta koska tutkimus on laadullinen ja otannaltaan melko suppea, tulokset viittaavat vain kahdeksan haastateltavan henkilökohtaisiin mielipiteisiin. Toinen tutkija ei siis välttämättä päätyisi juuri samoihin tuloksiin. Eskolan ja Suorannan (1998:66) mukaan oikeastaan kaikki laadulliset tutkimukset ovat tapaustutkimuksia, eikä niiden olekaan tarkoitus tehdä samalla tavalla yleistäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa.

Haastateltavien valinta tapahtui yhteistyöpäiväkotimme toimesta. Keskustelimme yhteyshenkilöimme kanssa siitä, minkälaisissa tilanteissa olevia henkilöitä toivoimme haastatteluihin. Toivoimme, että henkilökunnan jäsenet olisivat eri ikäisiä ja eri koulutuksen saaneita henkilöitä, ja tämä toteutuikin hyvin. Vanhempien toivoimme olevan myös eri tilanteissa olevia. Vanhempien rekrytoinnissa oli ilmennyt kuitenkin ongelmia; useita vanhempia oli ensin ilmoittautunut haastatteluun, mutta he olivat myöhemmin, syytä kertomatta, peruneet osallistumisensa. Saimme haastateltavaksi neljä äitiä, jotka osittain olivat eri tilanteissa. Olisimme kuitenkin toivoneet otannan olevan vielä erilaisempi. Esimerkiksi vanhempi, joka käy töissä ja jonka lapset ovat hoidossa, ja vanhempi, jonka lapset ovat jonossa päivähoitoon ja jonka tarve päivähoitolle perustuu työelämäään, jäivät puuttumaan. Jos haastateltavina olisi ollut vanhempia edellä mainituissa tilanteissa, aineisto olisi voinut saada uusia ulottuvuuksia ja tulokset olisivat voineet olla osittain erilaiset.

Lähteitä olemme pyrkineet käyttämään monipuolisesti. Lähteitä on sekä painettuja että sähköisiä, uudempia ja vanhempia sekä suomenkielen lisäksi myös englanninkielisiä lähteitä. Tutkimuksen teoreettisessa osassa olisimme voineet kuitenkin hyödyntää enemmänkin lähde-materiaalia. Olemme tutustuneet lähteisiin ja tutkimuksen taustoihin eri näkökulmista, ja siten pyrkineet tuomaan esille aiheeseen liittyvää materiaalia monipuolisesti. Se on ollut tutkimuksen kannalta hyvinkin olennaista ottaen huomioon, että aihe on herättänyt paljon keskustelua ja jopa väittelyä vuosien varrella.

7.2 Eettisyys

Tutkimusta tehdessä tutkijan on syytä kiinnittää huomiota eettisiin kysymyksiin. Tutkimusetiikan tärkeitä piirteitä ovat sekä tutkimukseen osallistujien että saadun tiedon kohtelemisen ja käsittely rehellisesti ja kunnioittaen. Tutkimusta ei olisi mahdollista tehdä onnistuneesti ilman osallistujien apua. He käyttävät tutkimuksiimme omaa arvokasta aikaansa. (Dawson 2006:147.)

Osallistujien kohtelemiseen kunnioittaen liittyy olennaisesti anonymiteetti ja luottamuksellisuus. Niistä tiedottaminen osallistujille sekä itsensä ja projektin esittelemisen ovat myös huomioitavia seikkoja. (Dawson 2006:148,151.) Teimme ensin kaikille potentiaalisille osallistujille tiedotteet, joissa kerroimme hieman itsestämme sekä opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksesta. Ennen haastattelujen aloittamista annoimme haastateltaville luettavaksi ja allekirjoitettavaksi paperin, jossa kerrottiin heidän anonymiteettinsä säilymisestä ja tietojen käsittelystä. Kerroimme sen sisällön lisäksi suullisesti.

Kvale ja Brinkmann (2009:68,74) esittävät, että yksi oleellisimmista eettisistä kysymyksistä tutkimushaastatteluihin liittyen on tutkijan rooli. Moraalisesti vastuullinen tutkimuskäyttäytyminen käsittää tutkijan moraalisuuden, hänen herkkyytensä ja sitoutumisensa moraalille käytökselle. Haastattelijan korkea moraalitason korostuu haastattelussa, sillä tutkija itse on tutkimuksensa tärkein instrumentti.

Tärkeimpänä ajatuksena haastattelijoina meillä oli haastateltavien kunnioittaminen. Halusimme olla avoimia kaikenlaisille mielipiteille. Lähtökohdaksi oli, että jokaisen panos on arvokas meille ja tutkimuksellemme. Halusimme toimia eettisesti korrektisti ja toteuttaa edellä mainittuja ohjeita. Tutkimustamme varten haimme asiaankuuluvan tutkimusluvan kunnalta, jossa tutkimus suoritettiin. Myös omien ennako-oletusten ja asenteiden tunnistaminen on ollut tärkeää, jotta olemme voineet toimia tutkijoina neutraalisti siten, ettemme ole antaneet omien mielipiteidemme vaikutta tutkimuksen kulkuun tai tuloksiin.

Tutkimuksen etiikkaan liittyen haimme opinnäytetyöllemme tutkimusluvan. Lupahakemus osoitettiin kunnalle, jonka päiväkodissa tutkimus toteutettiin. Aihe oli luvan myöntäjien keskuudessa herättänyt keskustelua ja tunteita aiheen herkkyyden takia, eikä luvan myöntäminen siten ollut itsestäänselvyys. Lupa myönnettiin harkinnan jälkeen.

7.3 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa näkemyksiä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan näkökulmasta. Tavoitteiden saavuttamiseksi asetimme kaksi tutkimuskysymystä; 1) Mitä mieltä vanhemmat ja päiväkodin työntekijät ovat subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta? ja 2) Miten haastateltavat kokevat lapsen edun toteutuvan subjektiivisessä päivähoito-oikeudessa?

Tavoitteemme saada vastauksia ensimmäiseen kysymykseen, eli tavoitteemme kerätä tietoa vanhempien ja henkilökunnan mielipiteitä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta onnistui tutkimuksen laajuuteen nähden hyvin. Haastattelut toimivat hyvänä tutkimusmetodina tähän tarkoitukseen, ja saimme niiden avulla kerättyä kohtuullisen aineiston kysymykseen vastaten. Tavoite saavutettiin tietenkin tutkimuksen laajuuden rajoissa. Aineisto vastaa yhteensä kahdeksan haastateltavan henkilökohtaisia mielipiteitä.

Toinen tavoite saada tietoa subjektiivisen päivähoito-oikeuden toteutumisesta lapsen edun kannalta oli vaikeammin tavoitettavissa. Haastattelujen kysymysrunkoa suunniteltaessa huomasimme, että kysymysten muodostaminen intressejämme vastaaviksi oli haastavaa. Jälkikäteen ajateltuna toivoisimme, että olisimme osanneet muodostaa ne paremmin. Oლისimme silloin saattaneet saada enemmän vastauksia meitä kiinnostaviin kysymyksiin. Loppujen lopuksi voimme kuitenkin ajatella onnistuneemme tässäkin tavoitteessa suhteellisen hyvin.

Tavoitteiden saavuttamiseen vaikutti kokemattomuutemme haastattelijoina. Oლისimme mahdollisesti saaneet kattavamman aineiston tutkimuskysymyksiimme vastaten, jos olisimme osanneet toteuttaa haastattelut paremmin. Se olisi edellyttänyt syvällisempää teoreettista perehtymistä haastattelumetodin käyttöön sekä mahdollisesti pilottihaastattelun toteuttamista ennen varsinaisia haastattelutilanteita.

Lähteet

- Aaltola, T. & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tammer-Paino: Tampere.
- Anttonen, A., Valokivi, H. & Zechner, M. 2009. Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki. Tallinna Raamatutrukikoda: Tallinna
- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Kirjapaino Oy West Point: Rauma.
- Arajärvi, T. 1990. Tasapainoinen lapsuus. WSOY: Porvoo.
- Dawson, Catherine. 2006. A practical guide to research methods. A user-friendly manual for mastering research techniques and projects. Second edition. How to books Ltd: Oxford, United Kingdom.
- Einon, D. 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. WSOY-yhtymä/Weilin+Göös Oy: Portugal.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Oy: Jyväskylä.
- Forsberg, H. & Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Yliopistopaino: Helsinki.
- Heino, T., Kekkonen, M. & Känkänen, P. 2005. Lapsuuden kudelmia. Gummerrus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino: Helsinki.
- Kaksplus. 2010. [Viitattu 2.12.2010]
<http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/1643140-subjektiiivinen-paivahoito-oikeus/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009. Interviews. Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing. Second edition. SAGE Publications, Inc.: United States of America.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Kariston Kirjapaino Oy: Hämeenlinna.
- L 1973/36. Laki lasten päivähoidosta [Viitattu 6.10.2010]
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lapsiasia. Yleissopimus lapsen oikeuksista. [Viitattu 15.10.2010]
http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet
- Nieminen, A. 2009. Uusi Suomi Puheenvuoro. Subjektiiivinen päivähoido-oikeus lakkautettava. [Viitattu 2.12.2010]
<http://annaleena.puheenvuoro.uusisuomi.fi/22395-subjektiiivinen-paivahoito-oikeus-lakkautettava>
- Pippuri, O. 2011. Taloussanomien. Varo, näin kodista tulee vankila. [Viitattu 12.03.2011]
<http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/03/07/varo-nain-kodista-tulee-vankila/20113133/139>

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Otavan kirjapaino Oy: Keuruu.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. (a) [Viitattu 18.12.2010]
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. (b) [Viitattu 18.12.2010]
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Salo, A. 2007. Vihreät. De Gröna. Subjektiivinen päivähoito-oikeus edistää perheiden ja sukupuolten tasa-arvoa. [Viitattu 2.12.2010]
<http://www.vihreat.fi/node/1037>

Savolainen, J. 2009. HS Omakaupunki. Päivähoito-oikeuden rajaus säästäisi miljoonia vuodessa. [Viitattu 2.12.2010]
http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/paivahoito-oikeuden_rajaus_saastaisi_miljoonia_vuodessa/

Seppälä, N. 2000. Perhebarometri 2000: Yhteispelillä lapsen parhaaksi: Vanhempien ja ammattikasvattajien näkemyksiä lasten kasvatuksesta. Väestöliitto: Helsinki.

Seretin, L. 2009. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula: Oikeuksien toteutuminen on politiikkaa. Lastentarha 1, 11.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Wsoy: Juva.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Kotona olevien vanhempien lasten päivähoidosta selvitys. 2004. [Viitattu 25.10.2009]
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1258715>

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. 2005. Kannanotto subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon ja päivähoidon kehittämisestä. [Viitattu 2.12.2010]
http://www.stkl.fi/kannanotto_paivahoito.html

Suomen kuntaliitto. Päivähoito-oikeuden rajaaminen toisi kunnille merkittävät säästöt. 2010. [Viitattu 11.3.2011]
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2010/12/Sivut/Paivahoito-oikeuden-rajaaaminen-toisi-kunnille-merkittavat-saastot.aspx>

Tiensuu, J. 2007. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Päiväkotikasvatuksen erityispiirteitä. T-Print.

Törrönen, M. 1994. Lapsen etu, viidakon laki. Painopörssi Oy: Helsinki

Vuolle, A. 2007. Kotona olevilla vanhemmillä monta syytä lapsenpäivähoidolle. Lastentarha 2, 8-9.

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelurunko

Aluksi esittelemme itsemme haastateltaville ja kevennämme tunnelmaa pienellä jutustelulla ennen kuin aloitamme itse haastattelun.

Teema 1: Kasvatusvastuu

Kasvatusvastuun jakautumista päivähoiton ja vanhempien välillä on tutkittu. Kasvatusvastuun jakautumista on tutkittu mm. sosiaalisen kehityksen, tiedollisen kehityksen ja lapsen luovuuden kehittymisen näkökulmista.

- Miten näette kasvatusvastuun jakautuvan päiväkodin ja vanhempien välillä?
- Lapsen kasvatuksessa on eri osa-alueita, jakautuuko vastuu niistä päiväkodin ja perheen välillä?
  - o Sosiaalinen kehitys
  - o Tiedollinen kehitys
  - o Luovuus ja itseilmaisu
- Minkälaisena olette kokeneet yhteistyön päivähoiton/vanhempien kanssa kasvatusvastuun tiimoilta?
  - o Onko asiasta käyty keskustelua päivähoiton/vanhempien kanssa?
  - o Minkälaista keskustelua?

Teema 2: Lapsen etu päivähoitossa

- Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen on sanonut, että päivähoito-oikeus on vanhempien oikeus, ei lasten. Sillä lapset harvoin hinkuvat pois kotoa päästäkseen päiväkotiin. Mitä ajatuksia väittämä teissä herättää?
  - o Näettekö tämän (päivähoiton) itse enemmän vanhempien vai lapsen etuna, miksi?
- Mitä ajatuksia seuraava väittämä herättää teissä? "Silloin kun halutaan saada tietoja lapsesta, käännytään usein vanhempien, päivähoiton henkilökunnan tai muiden asiantuntijoiden puoleen, mutta ei itse lapsen."
  - o Miten teidän kokemuksienne mukaan lasta kuunnellaan päivähoitossa?
  - o Minkälaisissa asioissa lapsen puoleen pitäisi mielestänne kääntyä?

Teema 3: Päivähoito

Päivähoito on subjektiivinen oikeus kaikille eli päivähoitolaki oikeuttaa kaikki alle kouluikäiset lapset päivähoitoon. Kunta on velvollinen järjestämään päivähoitoa heti vanhempainrahakauden päätyttyä. Laki takaa sen, että lapsi saa olla päivähoidossa niin kauan ennen kuin siirtyy perusopetukseen. Alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmilla on oikeus lastensa päivähoitoon tai kotihoidontukeen oman valinnan mukaan.

- Mitä ajatuksia päivähoitolaki näiltä osin teissä herättää?
- Pitäisikö mielestänne päivähoitolakia muuttaa? Jos, niin miten?
- Subjektiivinen päivähoito-oikeus herättää paljon keskustelua erityisesti niissä tapauksissa jolloin lapsi on hoidossa vanhemman ollessa kotona.
  - o Miten ottaisitte itse kantaa asiaan?
- *"Täysin tutkimatta lienee se, missä määrin taustana lapsen pitämiselle päivähoidossa vanhemman ollessa kotona on se, että vanhemmat eivät oivalla omaa merkitystään lapselle."* (Heino, Kekkonen, Känkänen 2005:156)
  - o Mitä mieltä olette ajatuksesta, että vanhemmat eivät ymmärrä omaa merkitystään lapselle?
  - o Mikä vanhempien merkitys on lapselle?
- Maarit Alasuutarin tekemässä tutkimuksessa suurin osa vanhemmista perusteli lastensa viemistä päivähoitoon sillä, että sieltä lapset oppivat sosiaalisia taitoja ja ryhmässä olemisen taidot kehittyvät. Vanhemmat myös rinnastivat päivähoidon harrastustoimintaan, he katsoivat päiväkodin tuottavan tarpeeksi virikkeitä lapsille ja näin korvaavan erilliset harrastukset.
  - o Mitä mieltä olette näistä tuloksista?
  - o Onko mielestänne päivähoidolla merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen kehittäjänä? Onko lapsen iällä tässä merkitystä?
  - o Minkälaisessa asemassa koette päivähoidon olevan kun ajatellaan virikkeellisyttä lapsen kannalta?
  - o Missä määrin lapsi mielestänne tarvitsee kodin ulkopuolisia virikkeitä?
  - o Missä määrin lapsi mielestänne tarvitsee sosiaalista kanssakäymistä toisten lasten ja aikuisten kanssa?

LIITE 2: Tiedote vanhemmille

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Vantaan Laurea-ammattikorkeakoulusta. Olemme tekemässä opinnäytetyötä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen liittyen. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä aiheesta. Aihe herättää paljon keskustelua ja haluaisimme kuulla teidän mielipiteitänne ja kokemuksianne subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta käytännössä.

Tutkimusmenetelmänä käytämme ryhmähaastatteluja. Toivomme saavamme haastatteluun neljä vanhempaa, jolloin haastattelut toteutetaan kahdessa kahden henkilön ryhmässä. Haastattelut toteutetaan perjantaina 10.12.2010 päiväkodin tiloissa, ja haastattelu kestää n. tunnin. Tarkoituksenamme on selvittää haastateltavien omia näkemyksiä aiheeseen liittyen.

Haastattelut nauhoitetaan, mutta materiaalia käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Haastattelut ovat täysin luottamuksellisia, eikä haastateltavien henkilöllisyys ole tunnistettavissa tutkimuksessa.

Mikäli olette kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun, voitte sopia haastatteluajan päiväkodin henkilökunnan kanssa. Jos haluatte lisätietoa haastattelusta ja tutkimuksesta, niin voitte olla meihin yhteydessä.

Ystävällisin terveisin,

Salla Tassa ja Erika Viding

Salla Tassa

p. *****

salla.tassa@laurea.fi

Erika Viding

p. *****

erika.viding@laurea.fi

LIITE 3: Tiedote henkilökunnalle

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Vantaan Laurea-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen liittyen. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä päivähoito-oikeudesta.

Tutkimusmenetelmänä käytämme ryhmähaastatteluja. Toivomme saavamme neljä vanhempaa ja neljä päiväkodin henkilökunnan jäsentä haastatteluihin. Haastattelut toteutetaan kahden henkilön ryhmissä (kaksi päivähoidon työntekijää tai kaksi vanhempaa). Haastattelut toteutetaan perjantaina 10.12.2010 päiväkodin tiloissa, ja haastattelu kestää n. tunnin. Tarkoituksenamme on selvittää haastateltavien omia näkemyksiä aiheeseen liittyen.

Haastatteluissa keskustelemme mm. seuraavista teemoista; kasvatusvastuun jakautuminen, päivähoidon oikeutus, kotihoidon oikeutus ja päivähoitolain kehittäminen.

Haastattelut nauhoitetaan, mutta materiaalia käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Haastattelut ovat täysin luottamuksellisia, eikä haastateltavien henkilöllisyys ole tunnistettavissa tutkimuksessa.

Ystävällisin terveisin,

Salla Tassa ja Erika Viding

Salla Tassa

p.*****

salla.tassa@laurea.fi

Erika Viding

p.*****

erika.viding@laurea.fi

LIITE 4: Haastatteluun osallistuminen

Haastatteluun osallistuminen

Haluan osallistua Näkemyksiä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen - opinnäytetyön tutkimushaastatteluun. Olen tietoinen haastattelun luottamuksellisudesta ja henkilöllisyyteni salassapidosta. Haastattelumateriaalia tullaan käyttämään vain tutkimustarkoitukseen.

Allekirjoitus

Paikka ja aika

Haastatteluun osallistuminen

Haluan osallistua Näkemyksiä subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen - opinnäytetyön tutkimushaastatteluun. Olen tietoinen haastattelun luottamuksellisudesta ja henkilöllisyyteni salassapidosta. Haastattelumateriaalia tullaan käyttämään vain tutkimustarkoitukseen.

Allekirjoitus

Paikka ja aika